

KAISER LÁSZLÓ

A fekete emberek

NOVELLÁK

KAISER LÁSZLÓ
A fekete emberek

KAISER LÁSZLÓ

A fekete emberek

NOVELLÁK

Hungarovox Kiadó
Budapest, 2014

A kötet megjelenését támogatta:

A borítót Pereszlényi Helga tervezte

© Kaiser László, 2014

A Hungarovox Kiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők
Egyesülésének tagja

ISBN 978-615-5351-66-2

Hungarovox Bt. • 1137 Budapest, Radnóti Miklós u. 11.
Telefon/fax: 06-1-340-0859 • Mobil: 06-20-585-8212
www.hungarovox.hu • E-mail: info@hungarovox.hu

Felelős kiadó: a kiadó vezetője

Felelős szerkesztő: Molnár László Gábor

A borító nyomdai kivitelezése:

atlantis

Nyomda:

mondAe Kft.

Felelős vezető: Nagy László

Vác • www.mondat.hu

*A szálló évekkel
Sok minden megy el,
De a szív, a koldus
Tovább énekel.*

(...)

*Ami emlék, szebb is,
Mint az, ami él,
Romok itt ragyognak
Hűs hold fényinél!*

(Juhász Gyula: Emlék)

Mennyből a fák

Nagyon várta a karácsonyt. Várta a Jézuskát, várta az angyalkát, az ajándékokat. Leült a szobában, maga köré rakta mindazt, amit tavaly hozott neki a Jézuska, középen kedvence: Brumm Benő, a maci. Nézte a kockákat, a mesekönyveket, aztán közel hajolt a macihoz, hogy lássa a kis feslést, amelyet ő bibinek nevezett. A tavalyi karácsonyra homályosan emlékezett; alig hároméves volt akkor. Valamiféle halvány képek azért éltek benne: gyertyák, fények, énekek, örömök, sütik, finom falatok. Azt tudta, hogy a mostani karácsony szegényebb lesz, vagy ahogy mondták neki: szegény Jézuska jön! Tudta, mert édesanya, édesapa sokszor ismételte, de a néhány évvel idősebb, már iskolás nővére is közölte vele úgy, ahogy a felnőttektől hallotta: szegény karácsony lesz, szomorú karácsony lesz! Lacika ilyenkor kezébe vette Brumm Benőt, a duruzsoló kályha

mellé kuporodott, és a maci fülébe súgta: szegény karácsony lesz, szomorú karácsony lesz! Lacika, az alig négyéves pesti kisfiú tökéletesen értette ezt, hiszen nincs nagyobb szomorúság a szegény karácsonynál, amikor a Jézuska is szegény.

Szegény Jézuska! Annyit emlegették a felnőttek mostanában, Istenről nem is beszélve. Aki különben Lacikának rettenetes, szinte elképzelhetetlen volt. Nagy-nagy félelmetes valaki lehet ott fent; hányszor hallotta Lacika az elmúlt hetekben: majd az Isten megveri őt, majd az Isten megveri ezeket. S iszonyú haraggal és félelemmel emlegettek még otthon egy embert, nagyon rossz bácsi lehetett, Kádár – így mondták mindig. Meg az oroszokat is szidták. Lacika nemigen tudta, kik ők és miért rosszak, de hogy félni kell tőlük, az biztos, hiszen bánthatják őt is, édesanyját is, nővérét is.

Édesapa különben nem velük élt, Lacikának nem volt emléke arról, hogy együtt van a család. Igaz, majdnem minden hétvégén találkoztak, amikor édesapa elvitte őt és nővérét magához. De az is igaz, hogy jó ideje – néhány hete – nem tudtak találkozni, édesapa nem jött értük, a telefonban pedig olyan

izgatott és furcsa volt a hangja. S amikor végre megint jött, nem mentek el hozzá, mint korábban, sőt az utcára se mentek ki, rövid ideig voltak együtt otthon, az édesanyánál. Most nem hangzott el, mint régebben, hogy ez az én lakásom, édesanya és édesapa békésen megvolt együtt; azokat a valakiket szidták csupán, az oroszokat, a kommunistákat, s újra és újra annak a Kádárnak a neve került szóba.

Lacika elhessegette az emlékeket. Ténfergett a szobában, unatkozott. Nem volt már kedve a játékokhoz, Brumm Benőnek sem tudott mit mondani. Most a konyhába sem akart kimenni édesanyjához, aki otthon dolgozott, s így délelőttönként ebédet főzhetett a gyerekeknek. Lacika fölállt, tanácstalanul téblábolt, majd lassan elindult az erkély felé. Tisztában volt vele, hogy tiltott dolgot tesz, de nem volt képes ellenállni a megmagyarázhatatlan hívásnak: kinyitotta az ajtót és kiment az erkélyre. Édesanya sosem engedte, hogy egyedül kinn legyen Lacika, a negyedik emelet mégiscsak negyedik emelet!

A kisfiú most nem törődött ezzel, s ott állt dobogó szívvel az erkély közepén. Szemben a nagy isko-

la, ahova nővére járt; a tetőn, az erkély párkányán friss hó mindenütt, Lacika mellett pedig jobbra, balra a pincéből felhozott sok-sok kisebb-nagyobb fahasáb: a tüzelő. A gyerek izgult ugyan, ám boldogság fogta el: most volt először egyedül az erkélyen! Befelé pillantott, a szobaajtó csukva, semmi mozgás. Kezdett megnyugodni; visszalépett, behúzta maga mögött az ajtót, aztán az erkély párkányáig lépett, s kissé ágaskodva rajzolni kezdett a hóba. Rajzolgatott a fehérségbe.

Egy idő után ezt is megunta. Gondolkodott, majd hirtelen fölkapott egy kisebb fát a mellette levő halomból. Előbb azzal kezdett rajzolni, aztán váratlanul lelökte a hasábot az erkélyről.

Megrémült. Most fogta fel, hogy mit is tett. Lélegzetvisszafojtva várt, de nem történt semmi, nem volt lentről kiabálás, senki sem szólt fel. Megnyugodott. Az erkély amúgy védelmet nyújtott, a vastag fal eltakarta, a párkány körülbelül olyan magas volt, mint ő. Lacika nem láthatott ki, de őt sem láthatta senki. Kinyújtott kézzel éppen a párkány közepéig ért, s ez bőven elegendő volt, hogy a fát addig lökje, amíg az megindul lefelé.

Lacika bizsergést érzett, tetszett neki az izgalom, de jólesett az utána jövő nyugalom is. Nem rossz játék ez, nincs baj belőle! Egymás után tette föl a kisebb fákat a párkányra, s amikor néhány összegyűlt, gyorsan a mélybe lökte őket. Olyan volt, mint egy sortűz – repültek a fák a mennyből...

S a nem túl forgalmas Sziget utcában szálltak a fák fentről. Néha kisebb szünet, megállás, de jöttek az újak, egyre jöttek. A hasábok koppanását vagy elnyelte a hó, vagy Lacika talán nem akarta meghal-
lani. Annyira tetszett neki a dobálás, hogy nem látott, nem hallott. Bőszén iparkodott, hogy minél több fa a legrövidebb idő alatt a mélybe kerüljön. Nem figyelt föl a lentről jövő kiabálásra, nem figyelt semmire és senkire, csak a fákra, melyek szálltak, egyre szálltak a mennyből.

* * *

Lacika édesanyja a konyhában készítette az ebédet; föl sem tűnt neki, hogy fia régóta nem jött ki hozzá, bár a gyerekeknek szokása volt a ki-bejáráskálás. Váratlanul hosszú csöngetés visított fel, az asszony ösz-

szerázkódott. Idegesen tette le a kezében lévő krumplit és kést; nem várt senkit, a hívatlan vendég rosszat is hozhat. Ez a ház Újlipótvárosban különben nyugodt hely, itt lövöldözés sem volt az elmúlt hetekben, és innen nem vittek el még senkit. Arra is gondolt ijedtében, hogy a lányával történhetett valami az iskolában. Mire mindez végigfutott a fejében, már az előszobaajtónál volt, s egy hirtelen mozdulattal kinyitotta. Az asszony előtt egy közepkorú, nagydarab, bajuszos rendőr magasodott, s mellette az öreg házfelügyelő szorongott.

– Elvtársnő! – szólt szigorúan az amúgy barátságos képű rendőr. – Elvtársnő, mi folyik ebben a lakásban?

Az anya önmaga számára is meglepő nyugalommal válaszolt, hiszen a lányával ezek szerint nem történt baj, s a lakásban eddig a válását megelőző feszültségeken, veszekedéseken kívül nem volt semmi olyan, ami bármilyen szempontból még ezekben az időkben is kifogásolható lenne.

– Hogy érti ezt, kérem? – kérdezte lassan, hangjában némi távolságtartással, hiszen mégiscsak ta-

nárfeleség volt, ha elvált is, és úgy vette, hogy ok nélkül rátörtek.

– Elvtársnő! – emelte föl a hangját a rendőr, és bajusza rángatózni kezdett. – Mit képzelsz? Csak innen lehet!

– Micsoda lehet innen?

– Elvtársnő! Ha nem tudná, ez fegyveres támadásnak is felfogható! – A rendőr idegesebb volt, mint az anya, elvégre neki kellett rendet teremtenie, az asszony meg úgy vélte, hogy rend van az otthonában.

– Nem értem, hogy miről van szó, uram... vagyis elvtárs.

A rendőr arca előbb szétesett, majd szigorú grimasz formálódott rajta.

– Ki van a lakásban? – kérdezte keményen.

– Ki lenne? Hát a fiam. Bent játszik.

– Ebből elég, azonnal engedjen be, magam is láttam, amit láttam az utcán! – És a rendőr, hogy mégis ura legyen a helyzetnek, az asszony mellett szó nélkül beviharzott a lakásba. Széles volt az ajtó, nem kellett semmi erőszak, egyszerűen benyomult, s

nyomában szaporázta lépteit a rémült házfelügyelő. Némi késéssel követte őket a meglepődött anya.

A nagy és hosszú előszobában, aztán benn a szobában is egymás után lépkedtek: a rendőr, a házfelügyelő s a tehetetlen asszony. A szoba közepén megálltak, és mivel senki nem volt ott, egymásra néztek. Az asszony pillantásába most félelem vegyült: hol lehet a fia? Aztán tekintete az erkélyajtón kötött ki; majd odarohant – most ő viharzott el a rendőr mellett –, és feltépte az ajtót. Azonnal követte az asszonyt a rendőr, ő is a nyitott ajtónál termett. És meglátták Lacikát, amint éppen löki a párkányról a mélybe a fákát.

Az első gondolata az volt az asszonynak, hogy hála Istennek, nincs semmi baja a gyerekeknek. A rendőr nem szólt, elképedve nézte a kisfiút, aki riadtan fordult hátra. A házfelügyelő nem mondott semmit, összehúzta magát, legszívesebben földszinti lakásában itta volna szokásos délelőtti fröccsét.

Hosszú, súlyos másodpercek után elsőnek az anya tért magához.

– Gyere be azonnal, és csukd be az ajtót! – kiáltott fiára.

Lacika nem mozdult, a rendőrt bámulta, mintha meg lenne bővölve, s nem tudta levenni szemét a hatalmas alakról. Majd megrázta magát, mint aki hirtelen fázni kezd – amúgy tényleg csak most kezdett fázni –, és belépett a szobába. Lassan, nagyon lassan becsukta az ajtót, hosszasan, hiszen addig sem kellett megfordulnia. De az ajtó végül bezárult, s ő nem tehetett mást: szembefordult a felnőttekkel. Nagy csönd volt, csak a kályhában duruzsolt a tűz, vidáman ropogtak a pincéből az erkélyre, az erkélyről a kályhába került fahasábok.

Mindenki érezte a szobában, valaminek történnie kell, ezt a borzasztó, faropogásos csöndet meg kell törni! Lacika hallgatott; volt ebben félelem is, dac is, de mást nem tehetett. Az anya nem szólt, várta a rendőr első mondatát vagy mozdulatát. A házfelügyelő pedig a kislány feje fölött a semmibe révedt, vagy legalábbis úgy tett, tekintete aztán a függönyön kalandozott.

A rendőr magához tért. Tudta, hogy neki most itt feladata van. Csak ő törheti meg a csöndet. Mégis csak egy csintalan gyerek ez, ha fahasábokkal csintalankodik is, igaz, olyan időkből, amikor a rendőr

sem aludhat nyugodtan. Különösen nem ez a talán jobb sorsra érdemes, becsületes képű, meleg tekintetű ember. Próbált kemény és szigorú lenni, hangjában mégis bujkált valami cinkos kópéság.

– Miért tetted ezt, édes gyermekem?

Lacika nem felelt, láthatóan belefeledkezett a rendőr barna szemébe.

– Mondj már valamit, édes fiam! – noszogatta a rendőr, szinte félénken, minden támadó szándék nélkül.

A gyerek végre megszólalt. Kristálytisza, csengő hangon mondta a rendőrnek, szemét annak tekintébe fúrva:

– Fogd be a pofád, te rohadt vörös csillagos!

A rendőr hátralépett, döbbenet ült az arcára. Az anya és a házfelügyelő egyszerre gondolt ugyanarra: ez az alig négyéves gyermek hol hallhatta mindezt máshol, mint otthon? Hol máshol hallhatta, hogy vörös csillagos, aki rohadt? Nyilván csak a szülőktől, senki mástól. Ha most elvisz a rendőr, mi lesz a gyerekekkel? – villant föl az anyában. Ezt most nem ússza meg az asszony – vélte a házfelügyelő –, csak nehogy bajom legyen ebből.

Egyedül a kisleány nem gondolt semmire, ő egyszerűen boldog volt, határtalanul boldog, olyan jó volt kimondani ezt a mondatot...

A rendőr az anya szorongástól feszült arcába nézett, majd Lacika alig leplezett vigyorát figyelte, végül a házfelügyelő immár lesütött szeménél kötött ki. Hallgatott, aztán megigazította sapkáját, s meglepő határozottsággal mondta:

– Most elmegyek. Ha még egyszer dobálás lesz, én biztos visszajövök. Erre mérget vehetnek! – biccentett; keze mozdult a sapkájához, ám a kéz félúton megállt. A nagydarab rendőr egyetlen megfordult, az előszoba felé indult, de mielőtt az ajtóhoz ért volna, visszaszólt:

– Kellemes karácsonyt! – És elsietett.

Tűz van, mami!

Olyan fojtogató, feszült volt minden. Csak a rengeteg kis mackó nyugtatta meg igazán Lacikát. Legalábbis egy ideig. Mert mindig eljött az az óra, amikor az édesanyja nagy zsákba tette a macikat, aztán Lacikával vagy nővérével, vagy éppen egyedül elvitte az állatokat. Nem kellett sokat utazni, csupán egy megállót a trolival, furcsa volt, hogy az utcát így is meg úgy is emlegették a felnőttek, olykor Rudas László utcának, de legtöbbször Podmaniczky utcának. Itt vették át a faháncssal kitömött medvéket. Lacika édesanyja a válás után otthon akart maradni gyermekeivel, bedolgozást vállalt, ezzel a furcsa szóval emlegette a mackókészítést mindenkinek.

A kisfiú boldog volt, amikor megérkeztek a macidarabok: a szövetből készült mackótestek és mackófejek. S örült annak is, mikor meghozták a nagy bálában a finom illatú faháncsot. Szerette nézni,

ahogy édesanyja a fahánccsal keményre tömi, aztán összevarrja a mackótesteket és mackófejeket, s végül fekete cérnával szemet, száját, orrot varázsol a buksikra. És gyűltek, gyűltek a kész játékok, magasodott a halom a szoba egyik sarkában. Ezt a magasodást nem igazán szerette Lacika, mert tudta, ha akkora már a mackóhegy, mint ő, nem sokáig maradnak itthon az állatkák.

Ezt a mostani macihegyet nem vitték el. Készen voltak ugyan az állatok, de édesanya nem indult el velük. Még veszélyes, hallotta Lacika sokszor. Nemrégiben édesapa is náluk volt, pedig nem szokott feljönni, mindig a kapu előtt várt a gyerekekre, hogy együtt lehessenek. Most itt volt, s azt mondta: kell még egy kis idő, hogy elvihesse magához Lacikát és nővérét. S ugyanazt mondta, amit mások is: veszélyes az utcán! Ebből nem sokat értett Lacika. Azt tudta, mi az a veszély, amennyire egy alig négyéves fiúcska tudhatja. S hallotta sokszor, hogy a felnőttek dühösen szidnak valakit. Valami Kádárt szidtak mindig és valami oroszokat. Az édesapa a találkozáskor kiabált, ami különben szokatlan volt. – Elhoztam előre a pénzt, hagyd azokat a játékokat, még

le is lőhetnek az utcán. – Vegyem úgy, hogy az életét kockáztatta a tanár úr a tartásdíj miatt! – kiabált az édesanya is.

Ettől a naptól fogva az amúgy nem síró Lacika sokat sírdogált esténként, de nem árulta el, hogy miért. Bújt, ám másképp a mamihoz, majd lassan álomba sírta magát, előtte még lövéseket, kiabálást hallott, átlőtt, vérző macikat látott.

A sok békés mackó aztán napközben mindig megnyugtatta, jó volt rájuk nézni, jó volt megsimogatni egyet-egyét. A maciállatkert, így hívta a sarkot. Ő pedig állatápoló volt, gondozó, ő volt a mackók mindenese. S ahogy közeledett a karácsony – egyre többet emlegette édesanyja a Jézuskát, az apa is mondta az utolsó telefonbeszélgetéskor, hogy nemsokára már biztos tudnak találkozni –, úgy kezdett félni Lacika attól, hogy nem sokáig maradnak náluk a macik.

S amitől Lacika tartott, bekövetkezett. Egy nap édesanyja – éppen esni kezdett a hó – boldogan közölte: holnap vihetem a macikat. Édesapának is megtelefonálta, hogy újra lesz munkája. Nem értem, hogy ez miért baj, emelte meg a hangját, aztán gyorsan

san befejezte a beszélgetést. Lacika közben kisurrant a konyhába, onnan pedig kedvenc helyére, a konyhából nyíló szobácskába. A Sziget utcai nagy pesti bérház múltat idéző része volt a hajdani cseledszoba, amelyet most lomtárnak használtak, itt tárolták a faháncsot is.

A bála ijesztő, formátlan jószágként nézett szembe Lacikával: egy hosszú, nagyon hosszú szál lógott ki belőle, egészen a konyháig, mintha szinte farkincája lenne a furcsa lénynek. Mi történne, ha égne a farkinca, villant meg Lacika fejében, mire végigégne a tűz, addig el tudnám oltani. Baj lesz, dörömbölt a figyelmeztetés. Nem lesz baj, nyugtatta a feleselő gondolat. Próbáljuk ki!

A végső döntés megszületett. A konyhában, a gáztűzhelyen lévő gyufa Lacika kezébe került, egy mozdulat, és égett már a gyufa, még egy mozdulat – a láng az állat faháncs farkincájához ért. S a tűz egy pillanat alatt végigfutott a szálon, a következő pillanatban a bála lángba borult. Lacika csak állt, nézte, nézte, nem tudott elszakadni a látványtól. Tűz, igazi tűz! Aztán érezte a meleget, a forróságot, és mint

aki most tér magához, szívébe ütött a félelem, a félelem a tűztől, egyáltalán attól, amit tett.

Megfordult, átszáguldott a konyhán, a hosszú előszobán, be édesanyjához, aki éppen a macikat rakta az ismerős, nagy zsákba. Lacika odafutott hozzá, két kézzel kapaszkodott karjába és zokogva kiabálta:

– Mami, tűz van! Tűz van, mami!

* * *

Ez a gyerek nem normális, mondta a kihívott tűzoltók parancsnoka, miután könnyen eloltották a tüzet. A rendőrök a fejüket csóválták, egyikük azt javasolta, hogy nagyon ajánlatos lenne orvoshoz vinni Lacikát. Abban mindenki egyetértett az izgatott, sandán is tekingető szomszédokkal együtt, hogy sokkal nagyobb baj is lehetett volna, óriási szerencséje volt a családnak.

Lacika pedig megúsza büntetés nélkül, bár ezt a nővére sehogy sem értette. Az édesanyjuk még azt sem hagyta, hogy beszéljenek a tűzről, és azt sem, hogy a találkozáskor az apa kérdőre vonja a gyereket. Aztán eljött a karácsony is, a bejglík és a kará-

csonyfa illata a füstszag emlékét is elűzte. A cseléd-szobába új bála érkezett, minden visszatért a régi kerékvágásba. Lacika nem sírt esténként, s mint korábban, úgy bújt újra a mamihoz. A gyufát zárták Lacika elől – ennyi volt a változás. A füstös fal és az ajtón fölpattogzott olajfesték emlékeztetett sokáig a tűzre: nem volt pénz festésre, mázolásra.

A fekete emberek

– Holnap jönnek – mondta Lacika édesanyja.

– Kik jönnek, mami? – kérdezte a kisfiú közömbösen.

– Holnap hozzák végre a tüzelőt.

– A fekete emberek? – váltott az alig ötéves gyermek hangja ijedősre, hiszen így emlegették a családban azokat a piszkos, széntől, portól, munkától sötétre színeződött embereket, akik a kocsiról a pincébe vitték minden ősszel a télire való tüzelőt. Meg talán azért is, mert kevés beszédű, komor tekintetű, mogorva, izzadt, büdös, köpködős férfiak voltak a szállítók. Trógerék – ezt is hallotta korábban Lacika sokszor. Megmaradt benne az is, hogy a nagy ház lakói közül többen mondták, biztos börtöntelék is van köztük.

A börtön szó különben gyakran elhangzott az utóbbi időben. A családban is hallotta többször La-

cika; ha ritkán vendégségbe mentek vagy hozzájuk jöttek, akkor is, az utcán, a szomszédok között is. Tavaly ősszel, amikor az a nagy felfordulás volt, amikor édesapa hosszú hetekig nem vitte el magához Lacikát és három évvel idősebb nővérét, s amikor olyan furcsák és izgatottak voltak a felnőttek, akkor a kisfiú egyáltalán nem értette, hogy miket beszélnek az emberek. Az egyik bácsi a házban azt mondta, hogy Kádárnak börtönben a helye, a másik, hogy Kádár majd rendet csinál. Egy néni, aki a földszinten lakott, azt sziszegte Lacika édesanyjának a lift előtt, hogy sokan fognak fizetni a felfordulásért. Egy fiatal hölgy korábban a magyar zászlóból vágott ki valamit, erre emlékezett Lacika, s arra is, hogy az édesanyja adott egy nagy ollót a néninek, aki kör alakú lyukat vágott a zászlón, így lobogott az napokig a ház kapuja melletti tartóban. Ez a hölgy később eltűnt, disszidált, így mondták a házban, Lacikában megmaradt a szó, bár nemigen értette.

Nem értette a fekete embereket sem. Miért jó nekik, hogy a hátukon nagy kosárban cipelik le a pincébe a tüzelőt? Miért olyan szótlanok, és miért nem kedvesek vele?

A lovak! Azok aztán mindenért kárpótolták. Tavaly is a lovakat várta nagyon. Ott állt édesanyjával a ház előtt, alig bírta magával. S egyszer csak jött a szekér, tüzelővel megrakodva, húzta a két ló a hatalmas rakományt. Két ember ült elöl, egy ember fölött a szénkupacon. A szekér megállt, a piszkos férfiak leugrottak, valami papírt aláírtak édesanyjával, aki megmutatta a pincét az udvar végén. Az egyik férfi visszamászott a szekérre, egy-egy hatalmas kosarat megrakott szénnel, lemérte azokat a mérlegen, majd intett a többieknek. Ő lehetett a főnök. S a két fekete ember hátára vette a kosarakat, s vitték nehéz terhüket a pincébe.

Sokszor fordultak, meg sem álltak. Édesanya számolta a kosarakat, szeme se rebbent, ha valamilyen férfi köpött vagy káromkodott egyet. Más nem is hallatszott a lihegésen kívül. Kétszer szólaltak meg csupán.

– Tűnés innen föl a jó anyádhoz! – ordította az egyik fekete ember Lacikának a pincében, mert ő ott kíváncsiskodott, vajon hogyan ürítik ki azokat a rettenetes kosarakat. S a kisfiú mi mást tehetett, fölsétált a lépcsőn, lehajtott fejjel végigballagott az

udvaron, szomorúságában a porolóra sem csimpaszkodott, ahogy szokott, kiment a ház elé, és a kapu torkából nézte újra tágra nyílt szemmel a lovakat.

Másodszor a főnök szólalt meg, neki is Lacikával volt baja. Nem tetszett, hogy a kisfiú közel merészkedett a lovakhoz, s úgy nézte őket. A két ló békésen álldogált, hátukra durva pokrócot terítettek, szájuk elé a nyakukra erősítve zsákot kötöttek, abból abrakoltak a derék állatok. Lacika, a pesti kisfiú ilyen ritkán látott, előbb megbabonázva meredt rájuk, aztán araszolva közeledett a lovakhoz. Az egész utcát betöltő ordítás állította meg:

– Nem az anyucid szoknyája mellett vagy! – üvöltötte a főnök.

És Lacikának könnyek szöktek a szemébe, visszاسomfordált a kapuhoz. Édesanyja pedig csak vigasztalóan nyújtotta a kezét feléje, nem mondott semmit, mit is mondhatott egyáltalán ez a törékeny asszony ennek a robosztus, nagy hangú férfinak.

– Fekete a lelke is a fekete embereknek – súgta a fiának. – Végeznek nemsokára, mindjárt otthon leszünk, és nagyot bújunk!

S bizony végeztek is hamar a mogorva, durva emberek. Megvolt a kosarak száma, de hogy a kosarakban mindig annyi volt-e a tüzelő súlya, amennyi kellett, ezt csak a mérő ember és a jóisten tudhatja – ahogy az asszony mondta néhány nappal később a telefonban volt férjének. Különben is: nem ez volt már számára a fő probléma. Az foglalkoztatta leginkább, hogy Lacikát megvigasztalja, a gyermek egyre többet emlegette a fekete embereket, álmódott is velük. S végképp nem értette a kisfiú: miért ripakodtak rá, hiszen ő semmi, de semmi rosszat nem csinált!

* * *

Eltelt egy év, itt volt az ősz, a tél kapuja. Megint ott állt anya és gyermeke a ház előtt, s a kisfiúnak persze gombóc volt a torkában, két kézzel kapaszkodott anyjába, egyszerre remegett és fázott, néha az asszony háta mögé bújt, onnan kandikált kifelé. Aztán megérkezett a lovas kocsi, minden úgy kezdődött, mint tavaly, az emberek épp oly feketék voltak, mint tavaly, ugyanolyan bűdösek voltak és ugyano-

lyan szótlanok. Hogy azok voltak-e, akik egy esztendeje hozták a tüzelőt, vagy mások: sem az anya, sem a kisiú nem tudta eldönteni. Nem is akarták. Nem mondták ki, de mindketten arra gondoltak, jó lenne minél hamarabb túlesni az egészen: a tüzelőszállításon, egyáltalán a fekete emberekkel való találkozáson.

Lacika most nem mozdult anyja mellől, véletlenül se ment le pincébe, a lovakat viszont épp úgy megbabonázva figyelte, mint tavaly, de egy tapodtat se lépett feléjük. A lovak békésen abrakoltak, a férfiak szótlanul, szuszogva szállították a tüzelőt, fordultak gyorsan, nem néztek senkire. Anya és gyermeke számolta a kosarakat, a főnök mérte a tüzelőt, a fekete emberek meneteltek a kosarakkal.

Aztán a munka befejeződött. Végeztek a fekete emberek. Az üres kosarak már fenn voltak a kocsin, két férfi szótlanul cigarettázott, a harmadik a lovakról szedte le a pokrócot, majd akasztotta le az abra-koló zsákot.

Ezt megúsztuk – zárta le magában az asszony a délutánt, s a kisiú fejében is hasonló gondolat motoszkált. Búcsúzott a lovaktól, legalábbis a tekinte-

tével. S ekkor valami állati üvöltés hallatszott, artikulátlan rikácsolás inkább. Az első pillanatban a kisfiú arra gondolt, amire édesanyja is: a fekete emberek egyike kezdi, vagy inkább folytatja a tavalyi tempót. De nem! A lovas szekér hátsó részénél, szinte a semmiből fölbukkanva a részeges, öreg házfelügyelő állt, helyesebben állni próbált, mert tántorgott, s egyet lépett előre és vissza. S most már a kiabálását is hallani lehetett:

– Azt hiszi a nagyságos asszony, hogy kell neki tüzelő. Minek neki? Úgyis elvitetem télire, hogy attól kódul!

A gyerek hirtelen az anyjába kapaszkodott, aki rémülten nézett körül, pedig jól tudta, hogy ezt neki mondják.

– De kérem... – ennyit tudott szólni, többet nem, mert a részeg férfi a szavába vágott:

– Semmi kérem, akkor udvariaskodott volna, amikor tavaly odaadta az ollót annak a zászlólu-kasztó ribancnak. Meg főleg, amikor tegnap, mikor... mikor – megakadt, láthatóan gondolkodott és erőt gyűjtött. –Tudja, ki a proli... – itt megint megakadt.

Az asszony már emlékezett, hogy előző nap délután a liftajtónál beszélgetett a Pintér gyerekek apjával, és suttogva ugyan, de prolivircsaftot emlegettek. Ezt hallhatta meg az udvaron sertepertelő házfelügyelő. Hallgatott egy évig a zászlóról, de a tegnapot nem tudja felejtetni.

– Én proli, én? – Eltorzult arcán olyan gyűlölet volt, amelyet az asszony még elképzelni sem tudott. A férfi elindult a nő felé, aki a gyermekkel lassan hátrálni kezdett. – Véged van, börtönben rohadsz meg! – Ezt már élvezettel suttogta a részeg.

– Ácsi! – Ennyi hallatszott. A részeg megállt, bambán meredt maga elé. Aztán annyit érzett, hogy izmos kezek ragadják meg, és a falhoz lökik. A fekete emberek vették körül, egyikük megfogta a házfelügyelő kabátját, majd nyugodtan így szólt:

– A pofádat befogod! Világos?

– Nem csak most, hanem jó sokáig – vette át a szót a másik, és a részeg ember arcába fújta a cigarettafüstöt, többször is.

A házfelügyelő szinte józannak tűnt, nem védekezett és nem mondott semmit. Hideg idő volt, halántékán, homlokán mégis izzadságcseppek jelentek

meg, ha nem is annyi, amennyi a fekete emberek arcát borította.

– Tisztázzunk valamit – mondta az a férfi, amelyik a kabátját fogta. – Most szépen hazatakarodsz, prolikám. Hazatakarodsz, és eszedbe se jut ezt az asszonyt bántani. Nem szólsz senkinek róla, mert mi nem felejtünk. Ha megtudjuk, hogy feljelentetted, neked véged! Sokat járunk még ezen a környéken, megkeresünk, ha patkánykodsz. – Ezzel a kapu felé lökte a házfelügyelőt, aki rémülten szaporázott befelé.

Az eddig szótlan harmadik férfi köpött egyet utána, majd ennyit mondott:

– Dászvidányijá! – És megint köpött.

Az asszony és a gyerek szótlanul figyelt mindent, meg se mertek mozdulni. Amikor a házfelügyelő eltűnt az udvaron, az asszony a férfiak felé fordult, szeretett volna köszönetet mondani, de képtelen volt, mert szemét hirtelen elöntötték a könnyek, s rázni kezdte a zokogás. Alig hallotta, hogy Lacika egyre kérdezi:

– Mami, mi a baj, mami, mi a baj?

Az asszonyt egyre rázta a zokogás, nem tudta abbahagyni a sírást. Magához szorította gyermekét, s amikor néhány perccel később fölnézett, könnyei ködfüggönyén keresztül látta, hogy a fekete emberek újra dolgoznak. Mintha még nem vitték volna le a mélybe a tüzelőt, púpozott kosárral meneteltek a pince felé.

Barátok a víznek partján

Mint a hirtelen jött gyerekkori láz, úgy rohanta meg őket a pecázás vágya. A tanév első biológiaóráján a halakról volt szó, az öreg tanár elérzékenyült hangon beszélt a horgászásról is, fiatalkori élményeit idézgette, amikor a szülőfaluja határában levő folyócskából kapkodták ki a keszegeket. Úgy mondtuk akkor, „aprítottuk őket”, emlékezett finom mosollyal a derék, idős bácsi, aki nem sejtette, hogy Sanyiban és Laciban mi indult meg hirtelen.

Ez a két derék tizenhárom éves fiúcska sülvé-
főve együtt volt, ahol lehetett. Hangos szó soha nem esett köztük, pedig kicsiny koruk óta ismerték egymást. Nem csupán osztálytársak voltak, hanem barátok is, a környéken sokan azt hitték, testvérek, már csak azért is, mert egy házban laktak. Ez a nagy bérház nagy titkok tudója volt, mint megannyi társa Pesten. Tudta azt, amit a lakók is tudtak: ki, hogyan

viselkedett, mit tett néhány éve, amikor lángba borult a város. Amikor október végén, november elején a két fiú szülei több alkalommal ordítoztak egymással, aztán meg köszönés nélkül nézte levegőnek felnőtt ember a felnőtt embert.

A két fiú tudta ezt, de nem törődtek a szülők dolgával, ahogy a szülők sem szóltak a nagy barátkozás ellen. Egyvalami mutatta, hogy valami nincs rendben: mindig lakáson kívül találkoztak. Senki nem tiltott semmit, de föl sem merült, hogy egyikük a másikhoz menjen, vagy fordítva. Maradt az iskola, a játszótér, az utca, a Duna-part. A Dunához különösen sokat jártak, alig néhány száz méterre volt a nagy víz, a Margit híd lábánál álltak kikötve a hajók, sokszor zarándokoltak ide a fiúk. Jó volt nézelődni, néha titokban föllopózni valamelyik vízi járműre.

S mivel itt senki nem horgászott, véletlenül sem jutott eszükbe, hogy ők is ezt tegyék. De most az órán szinte egyszerre mozdult meg Sanyiban és Laciban: horgászni kellene!

És az óra után egymás szavába vágva kezdték kovácsolni a terveket. Felszerelésük nincs, pénzük pár forint, ismeretük a halfogásról kevés, bár láttak

már pecásokat és tudtak egy-két dolgot – mindebben hamar megegyeztek. Hogy horgászás nélkül nem élet az élet – ebben is hasonló volt az egyetértés. Abban sem volt vita, hogy komoly tapasztalatokat kell szerezni. S szinte egyszerre jutott eszükbe: barangolásaik során többször látták, hogy a Margit híd budai hídfőjétől nem messze, egy szennyvízcsatorna kifolyójánál rengeteg horgász tanyázik, elvégre az okos halak is itt gyülekeznek táplálék után, igaz, ők a vízben.

A meleg, szeptember eleji délutánra megvolt a program. Átsétáltak a hídon, lekanyarodtak a Dunaparra a kifolyóhoz. Ácsorgott ott bottal a kezében öreg, fiatal, gyerek; hal is volt bőven, merthogy bősen emelgették ki őket a vízből. S ahogy Sanyi és Laci alaposan megfigyelte: volt, aki a mélybe hajította egy ólom segítségével a damil végén levő gilisztás horgot, volt, aki úszóval próbálkozott, s a gyerekek egészen egyszerű módon pecáztak: a vékony damilra gyufaszálat csomóztak, a horogra egy csontkukacot tettek. S a bedobás után már szinte rögtön jött a kapás, húzta le a kicsiny hal a gyufaszálat, egy mozdulat, gyors bevágás – már ficánkolt

a sneci a levegőben. Szinte forrt a víz a sok kis haltól a kifolyó torkolatánál, de forrt a levegő is: egymás után kapdosták ki a halakat. A fenekező horgászok és az úszóval próbálkozóak sokkal ritkábban jutottak zsákmányhoz, de ők is fogtak rendesen, főleg ke-szeget, néha márnát.

Volt ujjongás, kiabálás, mérsékelten ugyan, hogy ne zavarják a mohó halakat, ha egyáltalán lehetett zavarni őket hangoskodással: a város zsongott, a rakparton jártak az autók, a hídon meg, mint mindig, nagy volt a forgalom.

Jó ideje nézelődtek már, lassan sötétedni kezdett. A horgászok nagyobb része hazaindult, az el-szántabbak és a megszállottak még próbálkoztak a rakparti gyér fényben. Szemben, a pesti oldalon már világított a parlament tetején a vörös csillag.

Sanyi unta meg hamarabb a bámészkodást. Meg-bökte Lacit, majd elindultak. Fantasztikus lehet a horgászás, ez járt mind a két fiú fejében.

Ahogy fejüket lógatva bandukoltak a híd felé, egyszerre csak Sanyi megállt, lába mintha a földbe gyökerezett volna, nézett, csak nézett előre.

– Nem látod? – kérdezte fojtottan és türelmetlenül.

– Mit? Mit kellene látnom? – kérdezte türelmetlenül Laci.

– Hová teszed a szemed? – Ezzel lehajolt, és a földről két darab, néhány méteres damilt emelt föl. A damilok végén egy-egy kicsiny horog fityegett, szakszerűen rögzítve.

– Micsoda mázli! – rikkantott Laci –, ezt nekünk hagyta itt valaki.

– Nekünk ám – bólintott Sándor. – S ha már a miénk, horgászhatunk is.

– Most?

– Ugyan már. Ez kevés, meg haza is kell mennünk már.

– Jöjjünk holnap!

– Erre gondoltam én is. Van horgunk, zsinórunk. Láttad, hogy gyufaszállal csinálják.

– És a bot?

– Törünk hazafelé a parkban. A végére csak oda tudjuk kötni az egészet.

Laci egészen belelendült, hadarva mondta:

– A körúton van a pecabolt, ott biztos tudunk venni csalit. Annyi maradt a zsebpénzünkéből.

– Csontkukacot vegyünk, azzal fogták a sneciket.

– De mennyit!

S elindult újra a két fiú. Végigcaplattak a Margit hídon, a parkban törtek két botnak való ágat, aztán befordultak az utcájukba, nem szóltak egymáshoz, már a következő nap izgalmában éltek. A délutánt várták. Tudták, hogy semmi és senki nem veheti el tőlük azt, ami még nem az övék: a nagy pecázást.

* * *

És eljött az új nap. Az iskolában ólomlábakon járt az idő. A tanítás végén aztán rohantak csontit venni, aztán haza. Mindenképpen haza kellett még menni: az elkészített botokért, de főleg azért a két dunsztosüvegért, amelyeket már reggel elővettek a spájzból. Mivel haltartó szájjuk nem volt, különben is az ujjnyi sneci boldogan kiúszna a hálóból, arra a logikus következtetésre jutottak, hogy a kifogott halak őrzésére a legjobb egy nagy üveg. Ilyen pedig bőven volt mindkét család háztartásában: tettek el télire befőttet, készítettek savanyúságot, gyakran segítet-

tek a gyerekek a közeli Lehel piacról hazacipelni a vásároltakat.

Hónuk alatt a dunsztosüveg, kezükben az egyszerű bot, így masírozott a két fiú a körúton, át a hídon. A járókelők néha rájuk mosolyogtak, csak a vak nem látta, hogy milyen kezdetleges felszereléssel indult horgászni a két fiú. A szeptemberi nap lágyan ontotta a meleget, olyan izgis, s mégis békés volt minden.

A kifolyónál már sokan voltak. Sanyi és Laci letelepedett. Az üvegekbe Duna-vizet merítettek, a horgon már ott volt a csontkukac, egy mozdulat és a gyufaszál a víz tetején himbálózott... Nem sokáig. Szinte a bedobást követő pillanatban indult lefelé a gyufaszál, finom bevágás és már ficánkolt a halacska a levegőben. A horgot könnyű volt kivenni a sneci szájából, egy mozdulat, s a hal reménytelenül úszkált az üvegben.

Mintha már régóta horgásztak volna, a két fiú begyakorolt módon kapkodta ki a halakat.

– Versenyezzünk! – kiáltott föl hirtelen Sanyi.

– Versenyezzünk?

– Hát persze! Öntsük ki, amiket eddig fogtunk, aztán start: indul a verseny! Ki aprít többet!

Lacinak is kedve támadt ehhez. A halacskák viszszerültek a Dunába, együtt visszaszámoltak: három, kettő, egy, zéró, majd elkezdődött a játék.

Egy ideig fej fej mellett voltak: hol az egyik fiú, hol a másik rántott ki rutinos mozdulattal egy-egy halacskát a vízből. Később aztán – ilyen a horgász-szerencse – Sanyinál megállt a kapás. Bezzeg Laci: egymás után emelte ki a sneciket és dobta őket elegáns mozdulattal a Duna-parti kövek közé ékelődött nagy üvegbe. Gyűltek, gyűltek a halak, Sanyi pedig mogorván meredt a vízben fekvő, mozdulatlan gyufaszálra. Kihúzta a horgot, újra bedobta, aztán türelmetlenül kicsit odébb próbálkozott – semmi eredmény. S közben Laci csak fogta, egyre csak fogta a halakat. Lassan megtelt a dunsztosüveg.

Sanyi dúlt-fúlt, majd szétrobbant a dühtől, azt a jó néhány halacskát vizslatta mérges tekintettel, amelyek kitartóan ostromolták az ő dunsztosüvegének a falát. Laci dudorászva, csak a horgászatra figyelve szedte ki a vízből – szinte megállás nélkül – a sneciket.

– Mi tetszik annyira? – kiáltott föl hirtelen Sanyi és Lacira meredt.

– Örülök, hogy...

– Szóval kinevetsz – vágott szavába Sanyi.

– Dehogyan nevetlek, mit csináljak, ha ennyire szeretnek a halak.

– Vagy én vagyok ennyire ügyetlen. Te meg ügyes vagy! De milyen ügyes! Túláságosan is!

– Lehet, lehet – hagyta rá oda sem figyelve Laci, aki éppen egy halacska kiemelésével volt elfoglalva.

– Túl ügyes vagy, talán inkább ravasz! Ravasz és kétszínű. – Ezt már sziszegve, gyűlölettel közölte Sanyi, majd hozzátette: – Olyan vagy, mint a szüleid, ezt mondta az apám is.

Laci erre felnézett, hallgatott egy ideig, majd így szólt:

– Érdekes, én is ezt hallottam rólatok otthon. Még szerencse, hogy a halak ezt nem hallották – mosolyodott el, aztán a víz felé fordult, és egy csuklómozdulattal beakasztott, egy másik mozdulattal kiemelte a snecit, levette a horogról a pontos célzással az üvegbe dobta a halat.

– Még gúnyolódsz is, pedig jól tudod, hogy a te botod hosszabb. Ezért fogsz többet! – És Sanyi fölkapta Laci halakkal teli dunsztosüvegét s a kövekhez vágta.

Az üveg széttört, a halacskák ott vergődtek, ugrottak a kövek között. S amikor Laci fölnézett a csatánásra, látta, hogy körülöttük mindenki őket figyeli. Elhalkult minden beszéd, a pecabotok nem mozdultak, mintha egy kapás sem lenne, mintha nem lennének halak a vízben. A város morajlott, a víz hömpölygött, a hullámok halkan verték a partot, s két fiú lassan megindult egymás felé...

Egy döglött macska

Titok, megközelíthetetlenség, tekintély és talán némi ridegség: Sajó tanár úr maga. Szerették is meg nem is a kültelki fiúgimnázium diákjai. Inkább nem! Más volt, mint a többi tanár, talán csak a dicsőséges tenismúltját néha büszkén emlegető testnevelés-tanár volt hasonlatos: tőle is féltek, őt is gyanakvással tisztelték. Velük viselkedni kellett, ahogy a diákokra pillantottak, s rögtön gombóc lett a fiúk torkában. Igaz, ők voltak a nyugdíjas kort már betöltő, de még dolgozó tanárok, a legidősebbek és mindig a legelegánsabbak, de nem ezért. A két tanár kimérten udvarias volt, bántót sose mondtak, mégis valahogy tartani kellett tőlük, ha ők tanítottak. Másképp kellett válaszolni, ülni, állni, önkéntelenül összekapták magukat a diákok.

Erről a két tanárról sem sokat tudtak, annyit csupán, amennyit a szülőktől hallottak, vagy más

tanár egy-egy elejtett félmondatából. Régi vágásúak, már a háború előtt is tanítottak – ilyenek maradtak meg bennük. Sajóról – aki egyébként oroszot tanított – rebesgették, hogy nem igazi orosz tanár, állítólag latin–görög szakos volt korábban, csak oroszra kellett átképeznie magát. Igaz, nem igaz, oroszul remekül tudott, gyakran idézgetett eredetiben orosz klasszikusokat, de megtette ezt az ókoriakkal is. Egy szó, mint száz, nemigen kedvelték őket, féltek is tőlük, s valamilyen megmagyarázhatatlan veszélyt szimatoltak óráikon...

Ebben az amúgy békés, diákokat, tanárokat egyként jellemző, finoman szólva vegyes minőségű fiúgimnáziumban – nem véletlen, hogy az elegendő számú mellékhelyiség hiányában maradt ki a koedukációból – nagy skandalum történt.

Egy szép és vad, őrzítő tavaszi napon, amikor nem csupán az iskola, de az egész ország nagy ünnepre készült, ezt a bizonyos két tanárt majdnem agyonütötte egy döglött macska. Pontosabban: majdnem a fejükre esett.

Bandukoltak békésen reggel a gimnáziumba – előttük, mögöttük siető diákok – és nem sokkal aze-

lőtt, hogy a kapuhoz értek volna, felülről, tehát az iskola épületéből szédítő sebességgel, centiméterekkel a cipőjüktől a már említett nagy, döglött pincecica vágódott a járda aszfaltjára. Tényleg nem sokon múlt, hogy az állat ne a két tanár, netán az egyik tanár fején landoljon.

Megállt a két tanár, és megállt az élet. Az iskolába igyekvő, ünnepi ruhába öltözött fiúk is megdermedtek. Csönd volt, súlyos csönd, senki sem szólalt meg. Aztán mindenki fölnézett, pásztázták az eget és a gimnázium ablakait, de választ nem kaptak, hogy honnan érkezett a döglött macska. Azazhogy mégis: mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy a halott cica csakis az iskola ablakából indulhatott, s ahhoz sem kellett nagy ész, hogy nem valamelyik tanár, hanem egy vagy több diák indította felülről a döglött állatot.

Aztán némi mocorgás támadt, halk zsibongás, jó néhány diák arca mosolygósra fordult, akár akarta, akár nem, elvégre egy kis elégtétel volt számukra a tanárok veszélyes és kínos helyzete. Néhány később érkezett fiú is megállt, vizslatták a fura helyzetet.

És ekkor fordult be a sarokról a gimnázium fiatal igazgatója, aki szintén orosz tanár volt, mint az áldozatok egyike, azzal a különbséggel, hogy ő alig tudott oroszul; a pletykák szerint komoly mozgalmi, mások szerint nyomozói múltja miatt csináltak belőle vezetőt. Látott, amit látott, s egy pillanat alatt odaszaporázta lépteit a döglött macskához és a két kollégához.

– Hogy került ez ide? – A néhány fáradt jó reggelt!-tel nem foglalkozott, köszönés nélkül dörrent a köröttük álló fiúkra.

Súlyos csönd, majd az egyik diák szinte magának motyogta:

– Hát fentről...

Most az igazgató nézett föl, csupán egy pillanatra, de ennyi is elég volt, hogy mindent megértsen.

– Ez merénylet! És éppen ma! Kollégák – fordult a két tanárhoz, akiket látnivalóan megviseltek az eddigi események –, menjünk föl és beszéljük meg a sürgős teendőket. A macskát pedig rád bízom – szólt parancsolóan az egyik strébernek tartott fiúhoz –, vedd magadhoz, személyesen felelsz azért, hogy amíg a rendőrség kiérkezik, meglegyen a bűn-

jel. És igyekezzen mindenki, mindjárt kezdődik az ünnepség!

Fejét felszegte, úgy indult a néhány méterre levő bejárat irányába, a két idős tanár némán követte. A macskahulla őrzésével megbízott diák pedig rövid tűnődés után, a többiek gúnyos biztatása közepette elővett egy újságot, s belegöngyölte a tetemet. Öltönyös fiú, hóna alatt egy furcsa csomaggal: aztán elindult ő is és lépdelt utána a többi öltönyös. Bejárat, lépcső, nagyterem – már ott voltak az ünnepség színhelyén. A gimnázium diákjai zajongtak, kiabáltak, érdekes, a macskáról már mindenki tudott, mindenki erről beszélt. És valami volt még a hatalmas helyiségben: a félelem szaga. Mindenki félt, de legjobban az a néhány fiú, aki a macskát az ablakon túlra, onnan a mélybe mesterkedte...

Nyílt az ajtó, a tanárok és tanárnők, élükön az igazgatóval bemasíroztak: komor arcok vizslatták a megcsöndesült diákokat. Az ünnepi, virággal díszített asztalhoz ültek, mögöttük hatalmas betűkkel a felirat: „Éljen április 4., hazánk felszabadulásának 25. évfordulója!”

Az igazgató felállt.

– Ezen a nagy napon, amikor a dicsőséges szovjet hadsereg felszabadította hazánkat a fasiszta járom alól, szóval, amikor békében kell, illetve kellene élnünk, hiszen a népek barátságát összefogó Szovjetunió a világ vezető nagyhatalma. Szóval, ezen a napon merénylet és gyilkossági kísérlet történt két tanár ellen – itt szünetet tartott, láthatóan élvezte a szemekben tapasztalható rémületet. – Ez már nem iskolai kérdés, nem csupán politikai kérdés, ez bűnügyi kérdés. Rendőrségi ügy, kérem, már politikából is, de végképp bűncselekmény. És ha az, márpedig az, akkor ide nyomozó kell és rendőr kell! Kideríteni a tettest, tetteseket, aztán börtönbe velük! Mert vannak sértettek és van bizonyíték.

Némi feszengés volt érezhető a tanárok között, de ez nem zavarta az igazgatót.

– Ki kell jelentenem ünnepségünk megkezdése előtt, hogy előbb-utóbb megtudjuk, ki volt a tettes. Garantálom, hogy bilincsben viszik el és börtönben fog megrohadni. Mert mondtam: a bizonyíték megvan – ezzel arra a fiúra mutatott, akit megbízott a döglött macska őrzésével. – Hozd ki és tedd ide! – mutatott az asztalra.

A fiú felállt, lassan és zavarodottan cammogott az asztalhoz, kezében az újságpapírba tekert döglött macska. A furcsa csomagot az asztalra tette, éppen a virág mellé.

Halk moraj hallatszott. A cica farka és feje kilógott a papírból, a fiú próbálta eltakarni jobban, de nem sikerült. A moraj felerősödött, erősödő duruzsolás hallatszott, s mintha nevetések is szabdalták volna a nyüzsgést.

– Csönd legyen! – emelte meg hangját az igazgató. – Teljes csöndet kérek! És teljes figyelmet mindenkitől. Hogy tanulhatunk és dolgozhatunk, első lépésként ennek a napnak köszönhetjük – itt a mögötte levő felíratra mutatott –, és nekik, a szovjet hősöknek, nekik, hogy ma szabadok lehetünk. Ők nem csináltak volna ilyet... Ilyesmit. Felszólítom tehát a bűnöst vagy bűnösöket, aki látta, azt is, mert az is bűnös, hogy azonnal most, az ünnepség előtt, adja föl magát, és én... én ünnepélyesen megígérem, hogy a rendőrségen kesztyűs kézzel fognak bánni vele. Na, akkor, elő! Elő, de gyorsan, háromig számolok. Egy – kiáltotta –, kettő – ezt már üvöltötte. És várt.

– Bocsánat – Sajó tanár úr halk, finom hangja szinte robbanás volt a dermedt csöndben. – Szeretném most nyilvánosan is elmondani, amiről a tanári szobában szoltam, ha megengedi az igazgató úr.

– Mondtam már, hogy nincs értelme, és figyelmeztettem...

A tanár nyugodt hangja semmit sem változott, úgy folytatta:

– Nyilvánosan ki kell jelentenem magam és kolégám, barátom nevében, hogy ezt az egész ügyet gyerekes csínytevésnek tartjuk.

– Én meg bűncselekménynek, és újra figyelmeztetem...

Sajó tanár urat nem lehetett megállítani s hihetetlen nyugalmban megingatni:

– A lényeg változatlanul az, hogy én, közel negyvenesztendő tanári, pedagógusi múlttal a hátam mögött kizártnak tartom, hogy a diákjaim megakarnának ölni. Azt már annál inkább elhiszem, hogy valaki talált egy döglött macskát, ezen a környéken előfordulhat, behozta a gimnáziumba, és elénk dobta. Talán gonoszkodásból, talán meggonolatlanságból, talán mások előtt akart menő lenni,

ahogy manapság mondják. Talán a tavasz... Dicséretet senki sem érdemel, de ez iskolai, tantestületi ügy, nem pedig politikai, netán rendőri. Nincs jogunk fiatal életeket tönkre tenni.

Az igazgató eltorzult hangon rikácsolni kezdett:

– Hogy kinek, mihez van joga, azt én, azt mi mondjuk meg.

– Való igaz – mosolyodott el a tanár. – Tényleg önök döntik el. Látjuk is ezt. De mi, ismétlem, mi akkor sem teszünk feljelentést, így a rendőrség...

– Tesznek, nem tesznek, a bűnjel önmagáért beszél. Az az átkozott macska talán magától került az asztalra?

Sajó tanár úr udvariasan, a latin szavakat kissé tagolva kérdezte:

– Ja, a corpus delicti? – Megint elmosolyodott. – Én nem tudom igazán, hogy került ide, de azt tudom, hogy miképp kerül el innen.

– Hát ezt meg hogy érti?

– Így! Se feljelentés, se tárgyi bizonyíték.

S ezzel a tanár odalépett az asztalhoz, gyors mozdulattal magához vette a döglött macskát, majd visszafordult az igazgatóhoz:

– És egy apróság. Azonnali nyugdíjaztatásomat kérem, ami, úgy tudom, mivel túl vagyok a korhatáron, azonnal megoldható. És elnézést, ha ezzel bárkinek kellemetlenséget okoztam.

Elindult az elegáns tanár az ajtó felé, kezében az újságba csomagolt macskatetem. Ahogy ment kifelé, ismerős lépteket hallott. Nem fordult hátra, jól tudta, hogy barátja, a testneveléstanár követi.

Amikor becsukták maguk mögött a nagyterem ajtaját, akkor harsant föl bent a diákováció. Megálíthatatlanul!

Jól kezdődött a nap

Jól kezdődött a nap, egy nagy blöffel sikerült a vizsgája. Amúgy nem volt rossz tanuló, általában sikerrel vette az akadályokat, az utolsó pillanatokban összekapta magát, belehúzott, éjszakázott – s meglett az eredmény. Úgy került egyébként Szegedre, a tanárképzőre, hogy nem vették föl Pesten a bölcsészre, ami nem csoda, mert nem készült rendszeren, ráadásul rengetegen jelentkeztek: Ratkógyerek volt.

(Itt szólal meg először a krónikás: a Rákosi-korszak egészségügyi miniszterét Ratkó Annának hívták, nevéhez fűződik az abortusztilalom és a gyermektelenségi adó, így érhető, hogy 18-20 évvel később rengetegen tolongtak a főiskolák és egyetemek kapui előtt.)

Szóval: hősünk, mint annyian abban az időben (a hetvenes évek elejét írjuk, jegyzi meg a krónikás),

elment dolgozni, muszáj volt, ha nem teszi, s nincs semmi a személyi igazolvány bizonyos rovatában, semmi, tehát sem iskola, sem munkahely, bizony komoly bonyodalmak keletkezhetnek, ha – mondjuk – igazoltatja őt egy rendőr.

(Újra megszólal a krónikás: akkor volt olyan, hogy közveszélyes munkakerülés, s a dologtalan egyén könnyen a rendőrségen, onnan pedig rövid úton például a Pest közeli Baracskán találhatta magát: nagy begyűjtője volt ez a kétes elemeknek.)

Hősünk tehát dolgozott, és persze közben készült a következő felvételire, ami azt jelentette, hogy rengeteget olvasott.

Egy szép tavaszi napon, nem sokkal a jelentkezés előtt összeakadt egy volt általános iskolai osztálytársával, aki – mit tesz Isten – már Szegedre járt, a tanárképzőre. Ő mondta hősünknek: gyere Szegedre, ha biztosra akarsz menni – ez nyilván célzás volt a Ratkó-gyerek mivolta -, magyar-orosz szakra felvételiz, mert oda minden hülyét felvesznek. Ez kell nekem, gondolta hősünk, és a gondolatot tett követte: beadta a felvételit és oroszul kezdett ta-

nulni, mert bizony elég gyatra volt tudása, legalábbis ami Tolsztoj és Lenin nyelvét illeti.

(A krónikás villámgyorsan rögzít: Lenint akkoriban hivatalosan nagy embernek tartották, ám némelyek szerint erkölcsi és köztörvényes bűnöző volt.)

Hősünk mi mást tehetett, magolni kezdett orosz szavakat, aztán föl is vették, ebben talán szerepe lehetett a remekül sikerült magyar felvételinek is, a lényeg: főiskolás lett.

Hősünknek tehát jól kezdődött a nap. Jól kezdődött, mert az esélytelenek nyugalmaival ment vizsgázní, s lám sikerült. De...

Előző este, vasárnap tért vissza Pestről, s amikor megérkezett a pályaudvarra, és megcsapta orrát az a jellegzetes paprikaszag (amellyel a szegedi diáklét szabadságába tért vissza), akkor még úgy döntött: nem fog másnap vizsgázni.

(A krónikás megint szót kér: akkoriban, nem messze a sínektől, egy nagy paprikafeldolgozó működött, ettől, pláne különösen meleg napokon, sűrű, jellegzetes, szinte mámorító illatfelhő borult a városrészre.)

Ácsorgott tehát hősünk – gyors döntésével – a nagy épület előtti villamosmegállóban, indoka egyértelmű és cáfolhatatlan volt: minek erőltesse azt, ami nem kötelező, ráadásul nem tud semmit. Tudniillik nem szabályos főiskolai vizsga, hanem önként vállalt, könyvtárosi tanfolyam záróvizsgája előtt állt. Minek ez nekem, gondolta tovább, amikor a villamos már a virágokkal és fákkal teli Széchenyi tér felé közeledett. Leszállt a postánál, ott a tér illata szédítette meg, nagy élet volt mindenfelé, igazi június eleji meleg és izgalmas este.

De ez még az előző nap volt, nem a következő, ami olyan jól kezdődött. Ez sem volt rossz, hiszen szeretett Szegeden lenni, ide megérkezni, szerette albérletét közel a Tisza-parthoz. Igyekezett hazafele, s ha már nem találkozott ismerőssel – mert ha találkozik, biztos nagy beszélgetés, netán laza sörözgetés kezdődik a Hágiban vagy a Gödörben –, legalább időben lefekszik: kemény szigorlatok vártak rá a következő héten, ezért is örült, hogy megfúrta önmaga számára a másnapi vizsgát.

Az ember este tervez, az ébredés végez. Hősünk reggel úgy döntött, hogy tanulás helyett szolidari-

tásból megkeresi a könyvtárosi vizsgára készülőket. Egyszerűen lusta volt ahhoz, hogy a könyvek fölé görnyedjen, s a kíváncsiság is vezérelte: mi lehet a többiekkel... És mivel a vizsga a főiskolán volt, egy helyen kaphatott választ kérdésére, ez pedig a Béke tanszék.

A Béke tanszék valójában egy csehó volt, szinte szemben a tanárokat képző épülettel. Amolyan leülős csehó, piások, diákok és vékonypénzűek oázisa, olcsó ételekkel és italokkal, szükség esetén hitelekkel. Megfordult itt mindenki széles e városból, persze elsősorban a főiskolások, igazán az ő törzhelyük volt. Ide érkezett hősünk rövid séta után, s nagy ovációval fogadták a tékozló fiút a többiek, akik – már a vizsgán túl – fröccsökkel ünnepeltek.

Egy szó, mint száz: nem kellett sok idő és fröccs, a tékozló fiú némi rábeszélés és dacoskodás után az idős, joviális külsejű könyvtárosokból álló vizsgabizottság előtt ült. S már kapta is a kérdést, arra feleljen: mi a katalóguscédula?

Hősünk nagy könyvtárlátogató volt. Hülye sem volt (bár orosz szakos): a kérdést értette, s szinte nem telt el nap, hogy ne lapozgatott volna kataló-

guscédulák között, de most – ahogy mondani szokták – egy árva, vak hang sem jutott eszébe, hogy olyat fogalmazzon meg, ami legalább szakszerűnek tűnik. Egy kicsit legalább. Semmi. Finom alkoholos nyomással a fejében ült szemben a vizsgáztatókkal, vágyott vissza a Béke tanszékre, s átkozta magát, hogy engedett a rábeszélésnek. Feszültség csak benne volt, a tisztességben megőszült könyvtárosok szeretettel és biztatóan nézték.

S ekkor eszébe jutott valami. Egy mondat! Nincs semmi vesztenivalója: egy marhasággal talán kivághatja magát, ha bejön, nyert, ha nem, hát istenem: nem lesz egy olyan nem sokat érő papírja, hogy alapfokú könyvtárosi vizsgát tett. Kihúzta magát, mosolyogva, kissé fölényesen, de korántsem nagyképűen a következőképpen szólt:

– Annyi, de annyi mindent mondhatnék a katalóguscéduláról. Sorolhatnék előírásokat, paramétereket, tényeket, elveket. Hosszasan beszélhetnék a funkcióról, a lényegről. Azt hiszem, könnyebb részletesen szólni, mint röviden. Valamit egy mondatban megfogalmazni a legnehezebb. Én ezt választottam – itt egy kis szünetet tartott, látta a

hatást, és érzékelte a várakozást. – Szóval, számomra a katalóguscédula – folytatta hirtelen, kissé hangosabban –, a katalóguscédula, nem mondhatok mást és lényegesebbet, számomra: a könyvtár lelkiismerete, igen, a könyvtár lelkiismerete!

És megúsza. Nemhogy megúsza, megdicsőült. Rövid, meghatott hallgatás után a derék könyvtárosok – volt köztük olyan, akinek párás lett a tekintete az elhangzottak után – egymás szavába vágva gratuláltak hősünknek, föl sem merült új kérdés lehetősége.

– Ilyen szépet még nem hallottam, hallgató elvtárs – mondta az egyik, s hozzátette: – Mennyire, de mennyire igaz is.

Ötös lett tehát a vizsga, a Béke tanszék tombolt. Mint a sakokban a végjátéknál, mert akkor derül ki igazán, hogy az előtte levő lépések mit értek, ékesen bebizonyosodott: hősünk jól döntött, s azoknak is igazuk volt, akik biztatták.

Akárhogyan is: ez a nap jól kezdődött! Különben is: olyan jó itt Szegeden diáknak lenni! S mi mást tehettek, ünnepelni kezdtek, ami vadállati, kapitális nagy vedelést jelentett.

(A krónikás itt abba is hagyhatná, megszokott dolog volt ez akkor, és ma is az Szegeden meg persze másutt is. De nem teheti...)

A frissen vizsgázott társaság nagy túrába kezdett: végigjárták a város számos kocsmáját és vendéglőjét, még ettek is egy jó pacalt a Felsővárosban. Estére persze jól eláztak. Ebben sincs semmi új.

A váratlan és a krónikás tollára méltó fordulat akkor következett be, amikor a társaság egyik közkedvelt bohém alakja, a pályaudvar melletti Sárkány nevű diáktanyán a sokadik búcsúpohár után, mattá vált tekintettel a semmibe nézett, majd ahhoz képest, hogy nem tudott, csak akart fölállni az asztaltól, határozottan közölte, hogy ő azonnal hazamegy, mert ma még írnia kell.

Mivel vizsgaidőszakban voltak, a többiek értetlenül fogadták a bejelentést, mondhatni megsértődtek, s amennyire a bennük levő alkohol engedte, hol komolyan, hol gúnyosan rákérdeztek az indulni készülőre. Ebben hősünk, miként vizsgájának eredménye mutatta, a szerencse fia járt elől, elvégre az ünneplés, vagyis a vedelés elsősorban neki köszönhető.

Mikor a jó szó nem használt, a tettek mezejére lépett, rendelt néhány felest, a maradásra bíró mondatok mellett villámgyors ivásra kényszerítette az amúgy is már meglehetősen részeg társát, akiből néhány perc alatt láthatóan kifutottak az utolsó tudati morzsák.

De mielőtt végképp megszűnt volna aznap estére létezni – a feje már a kockás terítős asztalon volt –, azt motyogta, inkább magának, mint a többieknek:

– A je... a jelentés, a jelentés... Reggelre ígértem. Muszáj. Nevem... – ezt nem tudta, vagy nem akarta kimondani, a kihunyó tudat utolsó kontrollja nem engedélyezte.

Az illuminálnak, vagy inkább részegnek nevezhető társaságnak ez a kásás dadogás is elég volt. Nem ittak annyit, hogy ne fogták volna föl nyomban, hogy miről van szó. Mindent megértettek.

Igen, ő volt köztük a téglá. A beépített ember, a spicli, aki saját főiskolai társairól írta a jelentéseket.

(A krónikás most nem mond semmit, legfőljb gondol: azok a hetvenes évek!)

Hősünk körbenézett, s azt látta barátai fáradt szemében, amit maga is gondolt: ennek az estének aztán fuccs!

És valami mást is: azt a gyanakvást, amit magában érzett. Pedig milyen jól kezdődött a nap, gondolta, aztán sietve a pohár után nyúlt.

A kubai lányok

Álmodtál már kubai lányokról? Mert én igen. Napokig, hetekig tartó álom volt, álom éjjel, álom nappal. Úgy kezdődött, hogy az újra Szegedre került Dani barátom fölkerít engem esküvői tanúnak, s kubai lányokat ígért cserébe. Ahogyan ő fogalmazott: mindenre kapható, gyönyörű, kávébarna fenekű kubai lányokat.

Dani barátomról annyit, hogy évekig koptatta a szegedi egyetem padjait és a szegedi kocsmák székeit. Nyelvtelhetség volt, meg is tanult rendesen néhány nyelvet, köztük spanyolt és portugált is. Amúgy acélos jelleme – kedvenc íróját, Rejtő Jenőt és őt idézve – csupán két dologtól oxidálódott az egyetemi és a későbbi évek során: az alkoholtól és a nőktől. Oxidálódott, ám mégis megmaradt; mi sem bizonyítja jobban, hogy többszertendős kemény italozás után, ha nem is dalolva, de önként bevonult az

elvonókúrára – és végleg letetette a poharat. S mivel nem volt ostoba, csak korábban erősen iszákos, Pesten új, absztinens korszakában alaposan beletanult a piálással kapcsolatos dolgokba, olyannyira, hogy egy alkoholológiai központban kötött ki, s itt széles nyelvtudását és tapasztalatait fölhasználva alkalmazták. Röhögve mesélte: hivatalosan kikerült Franciaországba valami konferenciára, ahol egykori orvosa, aki kigyógyította a vedelésből, ilyen szavakkal üdvözölte, amikor összefutottak az előadások szünetében: Kolléga, olyan ismerős, mondja, hol találkoztunk korábban? Ő meg mormogott valamit, hogy hát a szakma, az szakma, annyi helyen megfordul az ember...

Ami a nőket illeti, nem sokat változott. Nagykanállal ette őket, vagy váltogatta a szép lányokat, mint más a pizsamáját, kinek hogy tetszik... Most nem a mindenre kapható, gyönyörű, kávébarna fenekű kubai lányoknál vagyunk, az még messze van, de ígérem, oda is eljutunk. Egyszerűen tényként rögzítem, hogy Dani barátom nagy nőcsábász volt. Első házassága, még Pesten, ezért futott zátonyra. Aztán úgy alakult az élete, hogy válása után vissza-

tért szülővárosába, Szegedre. Szülei meghaltak, beköltözött az üresen maradt, a Széchenyi térhez közel levő, többszobás polgári lakásba, s természetesen ott is nagykanállal ette a nőt. Munkája is akadt: megint a nyelvtudásából élt. De! Még kimondani is kéjesen borzongató: a Szegeden dolgozó kubai lányok hivatalos tolmácsa lett. Érdekes ugye egyetemre járni, s nyelveket, főleg spanyolt és portugált tanulni...

Dani tehát megtalálta önmagát. Semmi ital, sok nő. Egyetlenegy kérdés várat csupán megválaszolásra: hogyan kerültek a kubai nők a Tisza-parti városba?

Ó, Istenem, ez már a múlt! Múlt? Régmúlt. A gyönyörű, kávébarna fenekű lányok középkorú matrónák immár, és Kubában gondolnak vissza azokra az évekre, amelyeket Szegeden töltöttek, s a bővérű magyar férfiakra, köztük talán nagytermészetű barátomra, akikkel megannyi szép órát töltöttek együtt. Mert én hittem Daninak, elvégre nem hazudós ember, s boldogan fogadtam el állítását, hogy a gyönyörűséges, kávébarna fenekű lányoknál nem volt kecmec (őt idézve), sűrűn lüktető latin-

amerikai vérük még a szülői háztól el- és megszabadult szegedi egyetemista és főiskolás lányoknál is forróbb, jóval forróbb volt, nem beszélve arról: a szabadság mámorát élvezhették Magyarországon. Legalábbis Kubához képest.

Merthogy a nyolcvanas évek végén járunk – csak a gyöngébbek kedvéért. Szintúgy a gyöngébbek, de még véletlenül sem a fiatalok kedvéért: az úgynevezett szocializmus végnapjai, egész pontosan végévei idején. Ekkor találták ki a komenista nagyokosok, értsd most, hogy az akkori kubai és moszkvai fejesek: a testvéri Kubából különféle keleti, baráti és szocialista európai népekhez menjenek vendégmunkások, férfiak, nők vegyesen. Nagyrészt persze lányok érkeztek, már a munka jellege miatt is, s jobbára a könnyűiparban, a szövőgyárakban dolgoztak különféle városokban. Hogy ez miért volt jó a fogadó országoknak, máig nem tudom, viszont remek lehetett azoknak, akik jöttek: elvégre távol kerültek a rettenthetetlenül kapitalizmusellenes Fidel Castrótól és hülyeségeitől. Igaz, hogy például Szegeden, közel az akkori főfejesekhez és az ő hülyeségeikhez, tehát Komócsin elvtárs utódaihoz és

baromságaikhoz, amúgy arról az egykori kiskirályról beszélek, akit a derék szögedi nép nemes egyszerűséggel a kambodzsai diktátor után Pol Potnak, az általa irányított megyét uralkodása után is Pol Pot megyének nevezett. De mi volt mindez Kubához képest...

A lényeg az: a város, egyáltalán Magyarország a kubai lányoknak akkor szinte paradicsom volt. Dolgoztak, pénzt kerestek, munka után meg éltek, s hogy mennyire, mi módon és mit csináltak, azt Dani tudná részletezni, ám mivel verbálisan szemérmes ember volt, fogadjuk el, hogy világos számunkra az, amit már idéztem tőle: a lányoknál nincs kecmec. S ha ehhez hozzáképzelnék azt a befelé forduló, de a külvilág számára mégis mindent egyértelművé tevő huncut mosolyt, amely kiült barátom arcára, amikor erről beszélt, nos, így érthető már, hogy miért kezdtem vehemens módon a gyönyörű, kávébarna fenekű kubai lányokról álmodni, miután tény lett esküvői tanúságom.

S hogy szükség lett rám a régi barátság jogán, az meg azt bizonyítja teljes egyértelműséggel: Dani megunta a kóbor életet, másodszorra óhajtott örök

hűséget fogadni, de annyi tapasztalat birtokában nem kubai lányt választott, hanem egy szépségesen szép szegedi tanárnőt, aki csinos is volt, okos is, kedves is, féltékeny sem volt a nagy nőcsábász múltjára; szóval megfogta barátom az isten lábát. Nem beszélve rólam, aki az ígérettől följajzva, fűtöttem, súlyos álmokkal és elképzelésekkel telve szálltam föl a szegedi gyorsra egy őrjítő, késő tavaszi délelőtt. Szemem előtt a Dani által megvillantott lehetőségek villództak, még a kerekek is azt csatogták: kubai nők, kubai nők...

De hogy a lényegre térjek: ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó. Mit gondolsz, hogyan kívánta barátom teljesíteni ígéretet? Végtelenül egyszerű módon: tengernyi tapasztalatának és élet-, vagyis nőismeretének birtokában – már ami most elsősorban a gyönyörű, kávébarna fenekű nőket illeti – azt a tervet eszelte ki, hogy az esküvőt követő szolid buliba meghív néhány kubai lányt barátainak: csak választani kell! Vagyis választani a gazdag női fölhozatalból, hiszen – ahogy ezt már szinte kanti a priori, bizonyításra nem szoruló tételként kezeltem gondolatban – náluk a kecmec nem létezhet... A buli

színtere természetesen az immár másodszor ifjú házas nagy lakása, van ott félrevonulásra alkalmas szoba bőven.

Az előtte zajló esküvőről mit is mondhatnék, átlagos, szűk körű és unalmas volt. Hogyne lett volna az, hiszen a kubai lányokat erre még nem hívta meg a barátom, nekem meg köröttük forgott minden gondolatom. A szintúgy szűk körű esküvői ebédre sem jöttek, őket az esti, az idősebb korosztály nélküli bulira desszertként tartogatta a házigazda. Ólomlábakon járt az idő a szertartás alatt, ólomlábakon a Hági vendéglőben: tombolt a tavasz bennem és Szegeden. Forrt a vérem. Alig vártam, hogy megérkezzünk Dani lakásába, s végre meglássam őket...

És eljött a nagy pillanat. Elérkezett az álom első része! Gyönyörűséges, kávébarna fenekű kubai lányokkal lett teli a nagy szoba, voltak vagy tízen, egyik szebb és izgalmasabb, mint a másik, a tavaszi öltözék és az enyhén sötét bőr alatt szinte hallani lehetett a fiatal és kemény hús ropogását. Villantak a tekintetek, nem kellett pszichológusnak lenni ahhoz, hogy érzékeljük: kétlábon járó, feszes bőrű,

beváltásra váró csekkek koccintottak velünk a mormogó és bizonyos szempontból teljesen fölösleges bemutatkozások után. Mi fiúk, Dani barátai, voltunk vagy feleannyian, olyan is akadt, olyan balga, aki párjával érkezett. Sebaj, még jobb az arány! Ráadásul! Ráadásul azt tanultuk korábban derék marxista tanárainktól, hogy a mennyiségi valamik előbb-utóbb minőségi változást eredményeznek. Sosem kívántam ennek a tételnek igazságával foglalkozni, ahogy különösképpen a marxizmussal sem, kivéve a nőekkel kapcsolatban. Ott valóban igazuk lehetett a tant valló klasszikusoknak, bizonyíthatom. Na most, ha ez igaz, akkor a szép mennyiség olyan minőséget hozhat, amely már az álmok non plus ultrája. Ezt éreztem, amikor a kubai lányok körbezsizsegték.

Különösen kettő. Ide sem kell pszichológus: megérzi azt a férfiember, amikor osztani kezdik neki a kártyát. Az a megmagyarázhatatlan bizsergés, amikor végigmér egy nő. Te meg állod, sőt provokálsz a pillantását. Így volt ez akkor, és én úgy éreztem, már csak percek választanak el a végső beteljesedéstől – valamelyikkel.

Persze azért dolgozni is kell kicsinyest, kecmec ide, kecmec oda; meg föl is kell mérni az alanyokat, ami ebben a szituációban a jó és a még jobb közti választás szabadságát jelentette. Egy kis beszélgetés, pontosabban annak imitációja a magyart törve beszélő kubai csodákkal, egy kis laza, mégis sok mindent eláruló tánc. Láttam, hogy a facér fiúk hasonló receptet követnek, nem is lehet ez másképp... Azt is láttam, hogy ők is sietősen lépdelnek azon az izgalmas, beteljesülést ígérő úton, amelyet a mai estén a sors oly egyértelműen kijelölt. Tánc, ital, buja, fölkínálkozó, illatos, gyönyörűséges, kávébarna fenekű, ledér kubai nők könnyű, tavaszi szoknyában, színes blúzokban: az élvezetek kertje maga!

Döntöttem. Miután egy-egy tánccal megszondáztam a nekem olyannyira egyértelműen lapot osztogató hölgyeket, az egyiket, a fiatalabbat és vékonyabbat finom, ám annál célratörőbb meta-kommunikációval az előszoba felé tereltem, onnan pedig egy kisebb szobába. Ellenkezés természetesen semmi. Dani barátom minden szavát márványba lehet vésni, eljött az álom, ez volt az utolsó

gondolatom, mielőtt elborult az agyam. Az ajtó becsukódott, mi meg a kubai sudár virággal mohón egymásnak estünk...

Azaz estünk volna. Mert spanyol kiáltás harsant a nagy szoba felől, ahonnan vágynkkal vétettünk. Ez a parancsszerű üvöltés még hagyján, de az én kávébarna fenekű kubai szépségem megmerevedett, szinte vigyázz állásba helyezte gepárdtestét, matató kezemet szabályosan lesöpörte magáról, majd villámgyorsan megfordult, s odahagyott engem. Én meg álltam értetlenül és hoppon maradva. Ezt az érzést sem kívánom senkinek!

Vártam egy kicsit, aztán visszaoldalogtam a társasághoz. Se tánc, se zene: a sok megdöbbent tekintet és csalódott férfiarc között ott sorakoztak a kubai lányok, mintha egy laktanya gyakorlóterén lennének. Felfújt arccal elől kommandírozta őket spanyolul az a sértett gyönyörűség, akit végül nem választottam. Ő volt látnivalóan és kétségtelenül a parancsnok, vagy legalábbis valami főfőnök. Itt aztán tényleg nem volt kecmec, a lányok ijedten hallgatták, aztán a rövid, pattogó vezényszóra némán elmasíroztak... Dani még valamit spanyolul utánuk

kiáltott, de ők tántoríthatatlanul meneteltek kifelé a lakásból.

Én meg? Én meg eltűnődhettem a visszautasított nők és a politika mély s váratlan helyzeteket hozó összefüggéseiről. És azóta nem álmodom a kávébarna fenekű kubai lányokról.

Végre egy kultúrember

A szülei halála utáni nagy bulizások jutottak eszébe. Akkor megállt az idő egy-két évig; még szerencse, hogy nem kellett dolgoznia (jelszava volt különben is: a legrosszabb tanulás is jobb, mint a legjobb munka), az örökségből futotta a másik szerencsére: újra diák lehetett. Az üres, nagyon üres lakásban aztán az esti és éjszakai beszélgetések, ivászatok oldották, amennyire oldhatták magányát, megfordult ott a fél évfolyam: dramaturg-, rendező- és színészhallgatók, meg hát csapódtak oda részeges és kevésbé részeges tollforgatók is. Nem volt rossz élet, ez kellett talán a megmaradáshoz...

De hát ez is elmúlt, ahogy a diplomát követő vidéki színházi évek is. Megnősült, és persze konszolidálódott. Bizonyos fokig, mert ami volt, ma is van, ami egykor mozgatót, ma is lendületbe hozhat... S így van rendjén, le a nagy önmegtagadókkal!

Ezek jártak az eszében, amikor ráfordult a Szent István körútra. Egy kis esti barangolás a forró nyárban. Az aszfalt bőszen adta vissza a napközben begyűjtött meleget. Ténfergő és célirányos emberek: mindenki haladt a maga csapásán, még az is, aki éppen sörözött, netán részegen, maga elé bambulva álldogált...

Az ő útja természetesen egykori kedvenc helyéhez, a Vígszínház melletti Víg Matrózhoz vezetett. Lármás társaságok, félig és teljesen elázott emberek: a szokásos kép fogadta. Odakéredzkedett az egyik asztalhoz, aztán bort rendelt. Ivott, nézelődött, ismerőst nem látott, de ez nem zavarta, szeretett néha magányosan inni, most meg különösképpen jólesett.

Éjfél előtt indult hazafelé. Kevés bor volt benne, szinte frissen lépegetett. Mi lenne, ha innék még valamit? – morfondírozott. Megnézte, mennyi pénz van nála, szomorúan állapította meg: kevés, hogy még beüljön valahová. És ekkor merült föl benne a diákkori emlék: a Nyugati pályaudvar külső részén van egy fabódé, ott hihetetlenül olcsón jutottak italhoz még éjszaka is.

Nosza! És már vágott is át az aluljárón, onnan egy ugrás a pályaudvar, ment az ösztön és a régi emlék nyomán: hamar megtalálta a rozzant épületet. Mert az tényleg romos volt. Egy koszos bódé, kicsiny kiszolgálópulttal. És akik ott ittak! Mintha egy másik földrészre került volna. Magyar Ázsia! Lepusztult figurák, koszosak, elhanyagoltak, hangozsak, részegek.

Kedves arcú, fáradt tekintetű fiatal nő volt a pultnál. Földerült az arca, amikor meglátta a jól öltözött, még spiccesnek sem látszó férfit. Kedvesen köszönt és várta a rendelést.

A férfi bort kívánt újra. Meg szomjas is lett a nagy melegben, és bár nem nagy a távolság a Víg Matróz és a lerobbant bódé között, mégis menni kellett a nem lankadó hőségben. Kiszáradt. Udvari-
asan és mosolyogva három deci bort rendelt. Milyen szép szemű, rokonszenves asszony, gondolta, amíg kikérte az italt.

A nő is egyértelműen szimpatizált vele. Töltött, majd mosolyogva nyújtotta a férfi felé a poharat, áradt belőle a feltétlen bizalom és szeretet. Végigmérte úja és újra a férfit, tetszett neki az éjszakai

vendég. És ennek hangot is adott, éppen akkor, amikor a férfi szájához emelte a poharat.

– Végre egy kultúrember, egy igazi kultúrember!

A baj ekkor kezdődött és pillanatok alatt megérkezett a végkifejlet. A férfi szomjasan döntötte magába bort, ám az első korty után érezte, hogy valami ihatatlan lőre csurog le a torkán. Valami élvezhetetlen, borszerű folyadék, ráadásul undorítóan meleg. Ezt nem szabad meginni – fogalmazódott meg benne rémülten, de már késő volt, a lőre lement, bele a gyomrába. Ám a gyomor azon nyomban forradalmi helyzetet teremtett, s rögvest nyomta vissza az undort keltő lét. Mindez annyi ideig tartott, amíg a nő a mondatot elégedetten és derűsen megfogalmazta, közben a két szempár egymásba kapaszkodott. S a két, először egymással rokonszenvező tekintet megváltozott, rémület, undor, félelem, sajnálat, szégyen, csalódás: egyszerre és külön-külön.

Megállíthatatlanul jött ki a férfiből a számára ihatatlan bor. Tehetetlen volt. És tehetetlen volt a nő is, mert annyi ideje sem volt, hogy elugorjon. És amikor a sugár elapadt, a két ember még mindig egymást nézte. Nem tudtak mozdulni. Sem számon-

kérés, sem bocsánat nem hangzott el. Érezték mindketten, úgy történt valami jóvátehetetlen, hogy senki sem hibázott igazán. Aztán elbocsátotta egyik tekintet a másikat. A nő elfordult, a férfi pedig útra kelt. Vissza a konszolidációba!

Staccato, avagy egy magyar apa stációi

I.

– Halló, mi ez, üres a lakás! Se te, se gyerek, se egy csomó holmi...

– Úgy döntöttem, hogy elég volt, hazaköltöztem a gyerekekkel anyámhoz.

– De hát miért? Mert veszekedtünk az utóbbi időben? Ki nem veszekszik. És legalább szólhattál volna. És a gyerek...

– Az ő érdekében történt, fejezzük be.

– Nem bírom ki nélküle! Reggel még itt volt.

– Most légy férfi!

– Látni akarom!

– Egyelőre nem. Majd!

– Ehhez nincs jogod!

– A gyerekeknek is érdeke!

- Miért érdeke a gyerekeknek, hogy ne legyek vele. Nem hagyom!
- Ne keress minket, majd jelentkezem. *(Leteszi a telefont.)*

II.

- Anyuka, nagyon kérem, segítsen.
- Tudom, mi történt, de én nem szólok bele a lányom dolgaiba.
- Semmi rosszat nem tettem. Néha veszekedtünk, néha ittam. És dolgoztam, mint az állat. Nem ezt érdemlem. És a kicsi!
- Nézd, fiam. Ha a lányom így döntött, biztos oka van. Egy férfit nem hagynak el ok nélkül!
- De a gyerekemhez akkor is jogom van. Ez önbíráskodás. Látni akarom.
- Nyugodj meg, gondolj a munkádra.
- Nem érti? Látni akarom!
- Ezt vele beszéld meg. *(Leteszi a telefont.)*

III.

– Halló, gyámhatóság? X. Ádám vagyok. Megkapták a beadványomat?

– Igen, természetesen.

– És?

– Dolgozunk rajta.

– Mi az, hogy dolgoznak? Én hetek óta nem látom a lányomat. Be se engednek a lakásba, a gyereket akkor viszik az utcára, amikor a munkahelyemen vagyok.

– Kérem, értse meg, minket kötnek a jogszabályok, és egyéb ügyeink is vannak... Rengeteg.

– Asszonyom, mégis mikorra várható valami? Mondjon valamit!

– Türelem!

– Nem érti, hogy hiányzik a lányom!

– Értem én, majd látja talán.

– Talán? És mikor? Meddig várjak!

– Nem tudom, uram, és most, ha nem haragszik. Dolgoznom kell! *(Leteszi a telefont.)*

IV.

– Szervusz, Éva! Most már tényleg hagyd abba. Amit a fiammal cselekszel, az agyrém!

– Mit csinállok? Nekem is van életem, és nem akarok vele élni. Miért nem érti meg?!

– És a gyerek?

– Hagyjon már, anyuka, maga is ezzel jön.

– De hát valami köze van a fiamnak a lányához. És találkozhatna vele.

– Ezt én jobban tudom. *(Leteszi a telefont.)*

V.

– Éva, ebből elég, látni akarom végre a gyereket. Téged se értelek, de amit a lányunkkal csinálsz!

– Momentán nekem kell egyedül foglalkoznom vele.

– Mert így döntöttél... De hát még pénzt is küldtem bőven.

– Még csak az kéne, hogy ne küldjél. Az jár.

– És nekem, hogy lássam...

– Amíg ilyen zaklatott idegállapotban vagy, talán ittál is, addig szó sem lehet róla.

– Remélem, a gyámhatóság másként dönt.

– Úgy, a gyámhatóság. *(Leteszi a telefont.)*

VI.

– Rossz hírem van, uram!

– Csak nem mondja, hogy nem ítélték meg végre, hogy láthassam a lányomat.

– Higgye el, megítéltük volna, de...

– Még szép. Mi az, hogy de?

– A felesége bírósághoz fordult, beadta a pert, így kikerült a kezünkből, a gyámhatóság kezéből a döntés joga, mert hát a bíróság a magasabb fórum. A bíróság, az bíróság!

– Atyaisten! Ezt miért nem mondtá, asszonyom, hogy ilyen lehetséges?

– Miért mondtam volna?

– Hogy tudjam!

– Mi csak a dolgunkat végeztük, ne tegyen nekünk szemrehányást. *(Leteszi a telefont.)*

VII.

– Éva, hónapok óta nem látom a gyereket, az ügyvédem megmondta, hogy jogtalanul tartod magadnál a kicsit, ugyanúgy nálam is lehetne a bírósági döntésig.

– Nálad? Viccelsz? Egy kétéves gyerek?

– Én megengedném, hogy találkozz vele. Talán attól félsz, hogy én veszem magamhoz, ezért nem hagyod, hogy lássam?

– Mondtam már, nyugodj meg előbb.

– De ahhoz az kéne, hogy lássam. Könnyörögjek azért, ami evidens?

– Majd a bíróság dönt. És most hagyjál, ebédet főzök neki. *(Leteszi a telefont.)*

VIII.

– Ez már mindennek a teteje! Komolyan gondolod, hogy igényt tarthatsz a saját önkormányzati lakásomra, mert itt éltünk három évig? Még a bíróság is csodálkozott.

– Nekünk lakás kell, az anyámnál nem maradhatok!

– És én menjek az utcára?

– Azt nem tudom, hová, de te olyan vagy, hogy melletted nem lenne nyugalma a lányomnak. Menj az anyádhoz!

– Én?!

– Te!

– Anyámhoz!

– Ennyi áldozatot ő is hozhat. Elvégre az unokájáról van szó! *(Leteszi a telefont)*

IX.

– Jó hírem van: meggondoltam magam.

– Láthatom?

– Másról van szó...

– Mondjad gyorsan!

– Maradjon meg a lakásod. De fizess lelépési díjat, hogy elhagyom a lakást.

– Nem is laksz itt! Be sem vagy jelentve, nem foglalkoztunk ezzel.

– Jog szerint megillet engem a fele lakás, rengeteg tanúsítják, hogy ott laktam több mint három évig.

– Erkölcsileg is talán?

– Fizess, így legalább láthatod a gyerekedet! *(Leteszi a telefont.)*

X.

– Éva, miért csinálod ezt? Megkaptad a pénzt, kölcsönt vettem föl, hogy kifizesselek, vonják a gyerektartást, a bíróság megítélte a rendszeres láthatást, úgy vártam ezt a napot!

– Tehetek róla, hogy beteg lett?

– Legalább beengedtél volna, hogy lássam. Neked tudnod kell, hogy milyen érzés, ha hiányzik a gyerekek.

– Italszagod volt!

– Felnőtt ember vagyok, ittam egy konyakot a várva várt találkozás előtt.

– Na, látod!

– Átadtad az ajándékomat?

- Nem akartam megzavarni ezzel, majd inkább te.
- Mikor?
- Jelentkezem, ha jobban lesz. *(Leteszi a telefont.)*

XI.

- Nem hívtál!
- Akartalak, de annyi minden van...
- Meggyógyult a lányom?
- Meg, de nem akar találkozni veled.
- Miért?
- Nem mondta, különben is kicsi még, jobb, ha egyelőre békén hagyod, amíg megnyugszik.
- Látni akarom!
- Ugye milyen erőszakos vagy! Hát ezért költöztünk el!
- Látni akarom, jogom van hozzá, a bíróság is megítélte. Ügyvédhez fordulok, kérni fogom, hogy nálam helyezték el!
- Nem mondta az ügyvéded, hogy még friss az ítélet, jó ideig nem fordulhatsz újra a bírósághoz. Ez van! *(Leteszi a telefont.)*

XII.

– Nagyon kérem önöket, tegyenek már valamit!
Mióta kérem!

– Uram, vizsgáljuk az ügyét! Ehhez idő kell! Nem megy könnyen!

– Én meg közben nem látom a lányomat, nem látom és nem látom! Milyen hatóság az, ami nem hat?

– Ne tegyen nekünk szemrehányást, nem mi rontottuk el a kapcsolatát.

– Mindegy, ki rontotta el. Szeretnék találkozni a gyerekekkel, ehhez jogom van, papírom is van. Most a gyámhatóság intézkedhetne egyedül és nem intézkedik! Bírságolják meg a volt feleségemet, ha nem tartja be a törvényt!

– Ne adjon nekünk tanácsokat, különben is a gyermekét egyedül nevelő anyákat nem szoktuk megbírságolni. Legföljebb felszólítjuk.

– Mikor?

– Az ügy kellő kivizsgálása után. *(Leteszi a telefon.)*

XIII.

– Na, jól figyelj, apukám, én nem beszélek kétszer!

– Ki maga?

– Nem mindegy az neked? Figyelmeztetlek! Ne koslass Éváék lakása körül, mert megjáród.

– Milyen jogon fenyeget?

– Mert zaklatsz minket.

– A lányomat akarom látni.

– Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka. Hagyj békén minket!

– Mit képzelsz, nem mondok le a gyerekekről!

– Pedig nem ártana!

– Soha!

– Majd nagy lesz, és eldönti akar-e veled találkozni. Bár amit hallottam rólad, annak alapján nem hiszem. Szóval, kopj le! Ha vigasztal, jobb apja leszek a gyerekeknek, mint te. *(Leteszi a telefont.)*

XIV.

– Vedd már föl! Mi a fene lehet vele? Csak csöng és csöng. Napok óta nem veszi föl, és nem jön be dolgozni... Biztos berúgott! (*Leteszi a telefont.*)

Egy kocsiban

Ember kell! – született meg végre a nagy elhatározás. Ember kell, mert nem bírják. Mindenképpen segítségre van szükség. És böngészni kezdték a hirdetéseket.

Nem sok, de volt jó néhány, aki megfelelt a cél-
nak: legyen kocsija, vállaljon szállítást. Nem is
akármit: könyveket!

Nehéz dolog a kultúra – egyre jobban érezte ezt a
kiadóvezető, hogy megszorodtak a kötetek, még
úgy is, hogy már mindent meg lehet jelentetni, csak
pénz legyen rá...

Nehéz dolog a kultúra – pláne, ha cipekedni is
kell, mert eddig nem futotta külön emberre. Eljut-
tatni a terjesztőkhöz a könyveket: ebből lett elege a
derék kiadóvezetőnek.

Ember kell, ember lett... Egy derék, jó kiállítású
ötvenes férfihoz jutottak el, látszott, kitűnő erőben

van, nagy a kocsija, mindent vállal, nem zavarja a fizikai munka és nem kér sokat.

Akkor rajta! Persze fokozatosan mindent, kellő információ és ellenőrzés. Meg hát honnan ismerné a csíziót és a könyvesboltok, a terjesztők címét ez a rokonszenves szállítóember. Így hát miután megpakolták a kocsit könyvekkel, a gazdag bölcsészmuáltal rendelkező kiadóvezető beült a sofőr mellé, s irány a város.

Elindultak, és tapogatózó beszélgetés kezdődött. Család, egészség, szórakozás. Aztán kiderült, hogy az ötvenes férfi nem munkanélküli – lehetett volna az –, hanem évek óta nyugdíjas. Hát ez hogy lehet? Nagyon egyszerű: rendőr volt. És milyen rendőr? Közlekedési? Nem, nem. Hát milyen? Aki vigyázott a rendre. Milyen rendre, hiszen minden rendőr erre vigyáz. Szóval, a nagy tüntetések és felvonulások idején tette a dolgát. És erre a kiadóvezető elmondta, hogy ő is tette barátaival a dolgát, vagyis ők voltak a megmozdulások alanyai.

Mennyi közös emlék! Be nem állt a szájuk, egymás szavába vágva idézték fel a néhány évvel ezelőtti napokat és forró órákat. Amikor én itt és itt –

így kezdődött szinte minden mondat. Vagy: – És arra emlékszik, amikor...?

Boldogok voltak, szinte összebarátkoztak. Jó volt együtt lenni. Gyorsan eltelt a nap. És szerencsájük is volt: időben érkeztek vissza a kiadóhoz, mert a nagy mennydörgések közeli viharokat jósoltak...

Én csak szerettem!

M. I. emlékének

A szokásos reggeli szöszöléssel kezdődött a nap. A kávé után telefonok, a telefonok után újságok, könyvek lapozgatása. Szerette ezeket a hosszú perceket, mindent a maga kedve és szájíze szerint csinálhatott. Meg hát húzta is az időt. Pedig a penzum, az penzum. Nemrég egy hosszabb fordítást vállalt, ha nem is rémisztően, de sürgetni kezdte a határidő. Nagy adagot tervezett mára, tudta jól, ez egész napos munka.

Na, fogjunk hozzá, döntötte el. Maga mellé tette az angol nyelvű könyvet, majd a már lefordított szövegbe olvasott bele. Egy bekezdést hosszasan javított. Tetszett az új megoldás, jól érezte magát, hiába, elkezdeni nehéz valamit, aztán már megy, mint a karikacsapás... Nem rossz az itthoni munka,

ha nem is aranybánya manapság a fordítás, gondolta, s az angol szövegbe mélyedt.

Ekkor szólalt meg a telefon: ezzel szemben védtelen volt! Zavarta ugyan, de nem merte kikapcsolni: ki tudja, hátha egy újabb megbízás, netán a céda média; esetleg barátai közül került valaki bajba, vagy éppen ellenkezőleg, örömhírt akarnak vele megosztani. Nem volt bosszús, inkább csak rezignáltan, leheletnyi türelmetlenséggel hallózott a telefonba. A szokásosnál hosszabb idő után, mintha valaki erőt gyűjtene, érkezett meg a hang.

– Virág Klára vagyok.

A férfi elgondolkodott: az amúgy kellemes hang és a név nem ébresztett emlékeket.

– Bocsásson meg – kezdte, ám a hölgy közbevágott.

– Ne kérjen elnézést, természetes, hogy nem emlékszik rám. Egyszer találkoztunk futólag, igaz, hogy bemutatkoztunk egymásnak, de miért is jegyezte volna meg a nevem, nem is beszélgettünk.

A férfi megnyugodott. Félte, hogy a múltjából bukkant föl valaki, valaki, aki vállalhatatlan volt, így el kellett felejtetni. Vagy egy szívességet kérő nő,

akivel találkozhatott egy-egy összejövetelen; sok helyen megfordult az utóbbi időben... Nehéz a mai világban: gátlástalanul kérnek az emberek, legyen az munka, fáradozás, pénz, akármi. De így mindjárt más, ha nem beszélgettek, s csupán futó bemutatkozás volt: ez a rokonszenes hangú ifjú hölgy rosszszat nem akarhat.

– Hol is találkoztunk? – kérdezte a férfi nyájasan.

– Két hete egy irodalmi esten. Én Istvánnal voltam.

István! A férfi két napja tudta meg, hogy meghalt: öngyilkos lett. S már emlékezett, hogyne emlékezett volna a találkozásra: István, mint általában az utóbbi években, akkor is elhanyagolt és italszagú volt, de mellette meglepetésként egy mosolygós, ápolt, jó harmincas, szép arcú hölgy. Ez lehet ez a bizonyos Virág Klára. Nem csupán a kontraszt miatt maradt meg mindez élesen a férfiban, hanem azért is, mert Istvánt, akit régóta ismert, s tehetetlenül volt tanúja lassú egzisztenciális leépülésének, évekkel ezelőtti válása óta nem látta még hölgygel.

A nő nem hagyta, hogy szóhoz jusson, s mintha olvasna a gondolataiban, gyorsan azt mondta:

– Nincs már köztünk.

– Nincs! – mondta halkan a férfi.

Hallgattak. Vajon mit akar ez a nő? – morfondírozott kissé ingerülten a férfi. Talán őt hibáztatja? Őt, aki bár nem volt barátja Istvánnak, ahol tudta, segítette. Alig egy hónapja még kölcsön is adott neki; erről le is mondott, amikor értesítették István szörnyű haláláról. Mert halála, éppen önkéntessége miatt épp oly szörnyű volt, mint előtte hosszú, évekig tartó lelki haldoklása. Szelleme, de főleg akaratereje kezdett széthullani. Nem tudott igazán váltani, vagy talán nem is akart az új idők új közegében. A jól menő újságíróból, kritikusból alkalmi munkákból élő tollforgató pária lett. Becsületes, tisztességes, lenézett, magányos pária. Gyors lett neki a világ. És nem volt ezzel egyedül: a kortársak egy része szinte boldogan, másokat lenézve vette át az új ritmust, rohanás, pénz, érvényesülés, pozíció diktált mindent, de voltak a lassan eszmélők, a csodálkozók, a lemaradók. Értékes élménytelenek...

Újra a nő szólalt meg.

– Jóban voltak... Tudom, hogy azt is tudja, miként ment keresztül az elmúlt években... Válás, munka-

hely, barátok elvesztése, pénztelenség... Jó néhány hete ismertem meg, és azonnal egymásra találtunk. Legalábbis egy rövid időre... Legalábbis így hittem... Mindent őszintén elmondott magáról. Próbáltam segíteni, nem hagyta. Halálraítélt vagyok, ismételte állandóan. Hiába vigasztaltam, elfogadta, amit adni tudtam, de igazán nem változott meg. Talán elfogadta a szeretetemet. És talán kevesebbet ivott, de nem kuncsorgott munka után továbbra sem. Pontosabban, ahol nem kellett megalázkodni, csak onnan fogadta el a kenyeret. És még így is hányan megbántották, lenézték, éreztették vele azt, amit ő tudott legjobban... Mennyi csalódás érte! Ezt nem bírta, nem bírhatta, én meg későn jöttem, talán kevés is voltam, s már nem tudtam megfordítani semmit – a nő hangja megremegett, majd egy nagy sóhajtás után folytatta. – De most nem ez a lényeg. Nyilván az érdekli, miért telefonálok.

A férfi őszintén válaszolta:

– Igen, nagyon. Kérem, mondja meg nyugodtan, miben tudok segíteni.

– Segíteni? Nem, köszönöm, nem ezért hívtam. Egy feljegyzés miatt.

– Egy feljegyzés?

– Találtam egy papírt István dolgai között. Azon szerepelt, hogy ön egy hónapja kölcsönadott neki tízezer forintot.

– Ez igaz, de ennek most már semmi jelentősége! Semmi!

– Dehogynem! – A nő megemelte a hangját. – Dehogynem! Értse meg, szeretném önnek megadni a tartozást.

A férfi határozottan mondott ellent:

– Erre nincs szükség. Az égvilágon semmi szükség. Vagyok annyira szegény, hogy ne számítson néhány ezer forint. Másrészt pedig én neki adtam kölcsön, ha nem haragszik, nem magának.

– Nem ért, vagy nem akar megérteni. Nem csupán Istvánt. Engem sem.

– Valóban nem értem. – A férfi bosszúsan járatta szemét az asztalán levő tárgyakon, a nyitott könyvön, s úgy érezte, nincs miről beszélni.

– Meg kell adnom – mondta határozottan a nő, majd megismételte: – Meg kell adnom! Tudom, hogy ő is megadta volna...

– Ebben én is biztos vagyok, hiszen mindig így tett – vágott közbe a férfi. – De a halál nagy rendező...

Kis csönd támadt, aztán válaszolt a nő.

– A halál semmit sem változtatott meg. Nekem helyette kell rendeznem a dolgait, ehhez ragaszkodom. Miatta! Postázom önnek a pénzt, István lesz a feladó.

A férfi érezte, itt nincs helye vitának, ahogy a további beszélgetésnek sem.

Valami nem stimmel a nővel, gondolta. Manapság éppen fordítva van, azt nem adják meg inkább, amivel tartoznak, ami jár. Furcsa.

– Nézze, ha ennyire akarja – mondta. – De akkor sem értem. Se felesége, se rokona nem volt Istvánnak, ez a néhány hetes ismeretség nem kötelezi semmire.

– Igaza van – mondta a nő. – Majd rövid tűnődés után folytatta – Rövid ideig ismertem. Ha úgy vesszük, nem voltam, nem lehettem élete nője. – Sőhajtott. – Megmenteni sem tudtam, pedig nagyon akartam. De küldöm a pénzt, mert Istvántól is meg-

kapta volna, és küldöm, mert nem maradhat utána tartozás.

– Mégis, miért teszi mindezt? Maga mondta, hogy nem volt igazán senkije, semmije – próbálkozott még egyszer a férfi nem túl meggyőzően.

– Talán tényleg nem voltam senkije, semmije. Nem is akartam tőle semmit... Lehet, hogy csak szerettem? – nem sírás, inkább valami fájdalmas szűkölés hallatszott a telefonból, aztán megszakadt a vonal, nagy csend lett.

A pénz másnap megérkezett. A feladón István neve és címe szerepelt, jellegzetes női írással. Megjegyzés nem volt.

A ház titka

A nagy pesti, ötemeletes házba befészkelte magát egy öregember. Egy koszos, büdös, krákogó vénség. Egy hajléktalan.

A ház szépen megmunkált bejárati kapuja előtt tanyázott estétől reggelig. Volt hely, ráadásul fedett hely: a kapu nem közvetlenül az utcáról nyílt, beljebb helyezték el. Mint egy kis szoba, amelynek egyik fala az utca felé nyitott: hálófülke a javából.

Reggel aztán elszivárgott. Megmaradt a környéken, néha megpihent a szomszéd utcában árválkodó telefonfülkében, ha megunta, sétálgatott. És persze kukázott rendszeren. De estére mindig visszatért. Kevés cókémóját, jellegzetes szatyrát maga mellé tette, majd végigfeküdt a magával hozott pokrócon. Néha részeg volt, ilyenkor folyamatosan motyogott, ki tudja, mi járhatott a fejében, múltja melyik darabján rágódhatott...

A lakók egy része nem foglalkozott vele, volt, aki nem is találkozott a vénséggel. Mások azzal viccelődtek, hogy nagy levegőt kell venni (és vettek is), ha elmegy mellette valaki, merthogy igen bűzlött. És voltak a nagy emberbarátok: ők este élelemmel teli kis lábaskát tettek a kapuba, s reggel elvitték az üres edényt.

Néhány hét után a ház két pártra szakadt. Erős érvek voltak mind a két oldalon. Szegény ember, ki tudja, meddig él, hagyjuk békén, hadd húzza meg magát néhány órára a kapu előtt – ez volt sommásan az egyik vélemény. A másik: még csak az kéne, hogy itt haljon meg, mit keres nálunk, nem beszélve arról, hogy valami betegséget, fertőzést is kaphatnak tőle a lakók.

Az öregnek senki sem mondott semmit. Elmentek mellette szó nélkül, legföljebb némi fintorgást láthatott volna, ha érdekli az ilyesmi. Az sem zavarta, ha elhúzódtak tőle. S végképp nem foglalkozott a gúnyos mosolyokkal. A biztatókkal sem. Ki tudja, hol volt. Nem köszönt előre, de ha köszöntek neki, valamit mormogott. Az ételt persze mindig elfogadta a végképp filantróp lakóktól...

Egy idő után kezdett a helyzet elmérgesedni. Napközben viták színtere lett az udvar, a gangon beszéltek a lakók, persze napközben, az éjszakai vendég jövőjét. A liftben is erről diskuráltak. Ki így gondolta, ki így. Már sandán néztek egymásra az emberek: gyanús volt az is, aki el akarta űzni a hajléktalant, s az is, akit nem zavart éjszakai jelenléte. Egy biztos, senki sem akarta megmondani az egyre bűzősebb és egyre többet magában morfondírozó, látnivalóan hosszú belső monológokat folytató szerencsétlennek, hogy legjobb lenne a fel is út, le is út.

A viták hevében fölmerült a megoldás. Mi lenne, ha a beljebb levő kétszárnyas, nagy bejárati kaput kitetetnék egészen a ház faláig, vagyis egyszerűen megszűnne ez a fülkeszerű helyiség, s így nemcsak a mostani vendég, de soha, senki nem tudná ágyinak, netán más célra használni ezt a bizonyos néhány négyzetmétert.

A kedélyek megnyugodtak, ám csak ideig-óráig. Kiderült, hogy a régi ház külsejének ennyire radikális megváltoztatásához engedély kell, amelyet vagy megadnak, vagy nem. S ha megadják: óriási összeg-

be kerülnének a munkálatok. Ahhoz talán még a közös költséget is meg kellene emelni. Erről pedig szó sem lehet!

* * *

A helyzet tarthatatlanná vált, a probléma megoldhatatlanná. A közös képviselőnek főtt a feje, kapott éppen ezért a helyzetért eleget szegény. Mindenki érezte, hogy valaminek történnie kell, ez így nem mehet tovább...

Hogy eddig nem jutott senkinek eszébe a megoldás! Fölfoghatatlan!

Pedig milyen egyszerű: hiába, a két pont között a legrövidebb út az egyenes. Nem szólni kell, hanem cselekedni. A közös képviselő és a házában lakó építési vállalkozó együtt találta ki, hogy félig-meddig be kell építeni azt a bizonyos kis területet. Pofonegyszerű: ahol az öreg tartózkodott, élt, aludt, azt kell lakhatatlanná tenni. Mégpedig a falhoz rögzített hosszúkás betondarabokkal. Így aztán nem lehet ott sem állni, sem feküdni, s úgy kell alakítani, hogy még ülni sem.

A nagy ötletet villámgyorsgyors kivitelezés követte. S egy nap aztán látták a lakók, hogy ormótlan, kődarabszerű, öntött betontákolmányok fekszenek a kapu mellett, a bizonyos terület egy részén. Volt, akinek tetszett, volt, akinek nem. Volt, aki elfogadta, volt, aki nem. Egy bizonyos: nem tiltakoztak, s nem követelték a betondarabok eltávolítását. Az élet ment tovább viták, veszekedések nélkül.

Az öreg meg tudomásul vette az új helyzetet. Nem jött többet a házhoz, nem volt miért, az étel is nyilván csak a szállóvendégnek járt.

És aki nem ismeri a történetet, dísznek vagy érdekes biciklitartónak véli a formázott köveket...

Tartalom

Mennyből a fák / 7

Tűz van, mami! / 18

A fekete emberek / 24

Barátok a víznek partján / 34

Egy döglött macska / 44

Jól kezdődött a nap / 54

A kubai lányok / 64

Végre egy kultúremlék / 75

Staccato, avagy egy magyar apa stációi / 80

Egy kocsiban / 92

Én csak szerettem! / 95

A ház titka / 103

Kaiser László (Budapest, 1953. május 25.) költő, író, szerkesztő, dramaturg. A budapesti Széchenyi Gimnáziumban érettségizett. Szegeden a Juhász Gyula Főiskolán végzett magyar-történelem szakon, majd az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar szakon, illetve a Színház- és Filmművészeti Főiskola dramaturg szakán.

Dolgozott segédmunkásként, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban könyvtárosként, 1983–85-ig a veszprémi Petőfi Színházban dramaturgként, 1985-től a Pannónia Filmstúdióban, későbbi nevén Videovox Stúdióban szinkronlektorként. 1995-től az általa alapított Hungarovox Kiadó és Oktatási Stúdió vezetője, tanára, mellette 1999-től 2013-ig a PoLíSz irodalmi újság egyik szerkesztője, 2000-től 2004-ig a Műemléklap, későbbi nevén Örökségvédelem főszerkesztője.

1979 óta publikál rendszeresen, több mint száz könyvet szerkesztett, előszókat írt magyar és külföldi szerzők műveihez. Számos antológiában szerepel, tizennyolc kötete jelent meg: versek, novellák, esszék, tanulmányok, interjúk, illetve életinterjúk, valamint zenés művek szövegei, melyeket

Rózsa Pál zeneszerző felkérésére írt. Versei megjelentek lengyel, orosz, olasz nyelven. Sok versét megzenésítették.

1991-ben Eötvös József-ösztöndíjban részesült, 1999-ben a Magyar Mozgókép Közalapítvány Józsa Péter kutatói ösztöndíját kapta. 2003-ban és 2005-ben a Quasimodo-költőversenyen oklevelet, 2006. március 15-én Petőfi Sándor-sajtószabadság díjat kapott, ugyanebben az évben a nemzetközi Brianza-díjat vette át Olaszországban olaszra fordított verseiért. 2010-ben a Nemzeti Kulturális Alap alkotói ösztöndíját nyerte el.

A SZERZŐ MEGJELENT KÖTETEI

ÜDVÖZLET A VÁNDORNAK

Versek Jánosi András grafikáival, 1996

ESEMÉNYNAPTÁR

Berzsenyitől Bódy Gáborig

Tanulmányok, 1998

LUDAS MATYI

Zenés játék Fazekas Mihály elbeszélő
költeménye nyomán, kottás-szöveges
kiadvány, zeneszerző: Rózsa Pál, 1999

ÜDVÖZLET A VÁNDORNAK

Dalok versekre, kottás-szöveges kiadvány,
zeneszerző: Rózsa Pál, 1999

MAGYAR FERENC

Életinterjú az Új Ember egykori felelős
szerkesztőjével, 2001

DR. HÁRSING LAJOS

Hivatása szinkron dramaturg
Interjú, emlékezés, 2003

ÖSSZES AJTÓMAT KITÁROM

Versek, 2004

REMEKÍRÓKRÓL, REMEKMŰVEKRŐL

Esszék, 2005

ÉRI ISTVÁN

Egy apróhirdetésen vett régész emlékezései
Életinterjú, 2005

DALLOS SZILVIA TITKAI

Életinterjú, 2005

LÁNGOK, TÜZEK KÖZÖTT – FRA FIAMME E FUOCHI

Válogatott versek magyar–olasz nyelven
Baranyi Ferenc fordításában, 2006

TÚZ VAN, MAMI!

Novellák, 2006

ELFOGULT BESZÉLGETÉSEIM

20 interjú, 2008

ÁLMOM A CSÖND

Versek, 2009

EGYÉNISÉGEK ÉS FILMMŰVÉSZET

Hét portré, 2010

GALAMBOK ÉS VÉREBEK

Versek, 2012

DINNYÉS JÓZSEF, A DALTULAJDONOS

Életinterjú dokumentumokkal, 2013

ELVÁLT APÁK MAGYARORSZÁGON

Béke és háború
Helyzetjelentések, vallomások, 2013

- Albert Béla:** SZILÁNKOK (elbeszélések)
- Alföldy Jenő:** A HÍVÓ HANG. Bevezetés Tornai József világába (tanulmányok)
- Almássy Katinka:** SZÓCSEREPEK (versek)
- Ágai Ágnes:** HOL VOLTAM, HOL NEM VOLTAM
Levelek Zsombinak
- Árpás Károly:** ZEGZUGOS EGY-ÖSVÉNY (regény)
- Bakacsi Ernő:** LÁNGOLÓ TAVASZ (regény)
- Ballai László:** AZ ERDÉLYI DÁMA
(történelmi regény)
- Baranyi Ferenc:** ÍRÁSOK A FALON. Jubileumi versválogatás
- Bárány László:** KONCENTRIKUS KÖRÖK. Közelítések a humánus kérdéseikhez
- Barcs János:** CSILAGOKKAL FELESELVE (versek)
- Beke Sándor:** AZ ÉGIGÉRŐ FA ALATT. Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde színrevitele az egri Gárdonyi Géza Színházban
- Bene Zoltán:** FARKASCRESZNYE (regény)
- Bertha Zoltán:** FEKETE-PIROS VERSEK KÖLTŐJE – KÁNYÁDI SÁNDOR (tanulmányok)
- Birtalan Ferenc:** FRIDZSIDER-RAPSZÓDIA (versek)
- Bistey András:** A KÁPOLNA (regény)
- Bíró András:** ÁDÁM ÉS FELESÉGEI (novellák)
- Bíró József:** STROMATOLITE (versek)
- Botz Domonkos:** AMIKOR A BOHÓC FELZOKOG (versek)
- B. Horváth István:** VERSEK A BALATON PARTJÁRÓL
- Czegő Zoltán:** KEGYELMI IDŐ. Versek imamalomra

Czigány György: LÁMPALÁZ. Három filmetűd
Czigány Zoltán: AZ UTOLSÓ MONDAT (prózai írások)
Csernák Árpád: KÉT ÉV. Egy kaposvári színész
naplójából
Cseke Péter–Burus János: CSÍKSOMLYÓI SZÉKELY
NÉPFOISKOLA (tanulmány dokumentumokkal)
Csoóri Sándor: ÍGY LÁSSON, AKI LÁTNI AKAR
(Válogatott versek magyar–olasz nyelven, ford.:
Sztanó László)
Cs. Varga István: LÁTÓKÖR (esszék, műelemzések)
Deák Mór: PISZKAPOLC (mese)
Demeter József: HAZATÉVEDTEM (versek)
Farkas Gábor: SZAVAKKAL ELFEDEM (versek)
Fazekas István: FÉRFITÁNC (versek)
Fazekas József: SZÁRNYUKON A FÉNY HEGEDÜL
(versek)
Fecske András: ÍRÁS A FALON (esszé/k/novellák)
Fecske Csaba: A SIVATAG HAJÓJA (gyermekversek)
Ferenczi László: „MÉG EGY KICSIT NÉZNI...” (esszék)
Gaál Antal: A HÜLYESÉG HÉTKÖZNAPJAI. Levelek
az Olvasónak
Giovannini Kornél: LÚDAS, VOJTINA. Debreceni
Bábszínpad
Gyárfás Endre: EURÓPA SZÓTTETESE (versek)
Hadnagy József: KŐ ÉS TÜKÖR KÖZÖTT (versek)
H. Hadabás Ildikó: KINN A BÁRÁNY, BENN A FARKAS
(novellák)
Juhász György: MIKOR KEZDŐDIK A XXI. SZÁZAD?
(cikkek, esszék, tanulmányok)
Juhász István: AZ ELSZABADULT LÉGHAJÓ UTASAI
(regény)
Holló József: ŐSZMARASZTALÓ (versek)

Kaposi Márton: MAGYAROK ÉS OLASZOK AZ
EURÓPAI KULTÚRÁBAN (tanulmányok)

Kassai Franciska: FÉNYKOSZORÚ (versek)

Kelemen Erzsébet: A GETSZEMÁNI MAGÁNY
Dráma Teleki Pálról két felvonásban. (Magyar-
lengyel nyelvű kiadás, ford. **Nagyné Szalek Ewa**)

Kellei György: BEJÁRAT A POKOLBA (regény)

Kis Antónia: KI SZERET JOBBAN? – 21 novella

Kiss Irén: A BOLDOGASSZONY KERTJE (versek)

Kocsis István: A FÉNY ÉJSZAKÁJA. Németh László és
hősei (dráma)

Kósa Csaba: A MEGSEBZETT CÉDRUS (tárcák)

Laczkó András: BARANYI FERENC. Pályakép-vázlat

Lajtos Nóra: A TISZTA BESZÉD VARÁZSA
(tanulmányok, kritikák, recenziók)

Lestár János: KAVICSOK. Egy filmrendező
emléktöredékei

Lukáts János: „EZ LÉGYEN OSTOROD...” – P. E. grófné
levelei Rodostóba, M. K. úrfihoz

Madár János: GYANÚTLAN VILÁG (versek)

Madarász Imre: KÉT MÁGLYA. Savonarola
és Giordano Bruno (monográfia)

Marton Mária: KETTŐS VALLOMÁS (versek)

Matyikó Sebestyén József: VASRA VERT FOHÁSZ
(versek)

Mikus Attila: ÁBRAHÁM (elbeszélő költemény)

Nemeskürty István: ELÉRHETETLEN, TÜNDÉR
CSALFA CÉL (tanulmány)

Novák Éva: JÁTÉKOK (prózai írások)

Novák Valentin: HOVAVONATOZNI (versek)

Oláh András: A SZÖKEVÉNY. AZ UTOLSÓ JÁTSZMA
(dráma Batthyány Lajosról és Tisza Istvánról)

Pomogáts Béla: A MAROSVÉCSI VÁRBAN

Az Erdélyi Helikon íróiról (tanulmányok)

Pozsgai Györgyi: A NAP KAPUJÁBAN (esszék)

Rónay László: MESTEREK ÉS LEGENDÁK (esszék)

Sarusi Mihály: KOPÓIRAT. Regény a XX. századból

Sárfi N. Adrienn: BOLOND LÉLEK (regény)

Simai Mihály: VALAKI MINDENT ELSZERET

(válogatott versek)

Somos Béla: A SZERELEM BOLONDJA LENNE...?

A szerelem öt évszaka (versek)

Szappanos Gábor: SZÁRAZBABÓDI DEKAMERON (nov.)

Szarka István: GYERE (versek)

Szathmáry József Maryjoz: A MÁSIK OLDALON

(versek)

Szepes Erika: A MOCSKOS MESTERSÉG. Gondolatok a paradigmaváltásról (Olvassunk együtt! VI.)

Szigeti Lajos: A TEJÚT SZÉLÉN (versek)

Szirmay László: ATOM ÉS KÉMIA. Elindultam

Eger városából

Szirmai Péter: A TÜRELEM (elbeszélések)

Sz. Tóth Gyula: TANÁRI NOTESZ 1–8. (jegyzetek)

T. Ágoston László: BUMERÁNG (novellák)

Temesi Ferenc: GABO MEG A HALÁL (publicisztika)

Tóth Szilvia: LÁZADÁSBÓL HAGYOMÁNY (tan.)

Tusnády László: A BOLDOG DANTE (tanulmányok)

Varga Rudolf: VARGA VERON ROKKÁJA (versek)

Veszélka Attila: AMIKOR A HAMVASZTÓMESTER

SÍRNI KEZD (versek)

Vég helyi Balázs: TEREPA SZTAL (versek)

Viczián Sándor: AZ EMLÉKEK TERASZÁN (versek)

Vörös Boglárka: PRIZMA (versek)

Zsirai László: A DEKUBITUSZ ÜGY (regény)

Kaiser László költő, író, szerkesztő, végzettsége szerint tanár és dramaturg. Dolgozott könyvtárban, színházban, tevékenykedett szinkronlektorként. Versei, prózai írásai, esszéi, tanulmányai, interjúi, életinterjúi jelentek meg. Közel húsz esztendeje az általa alapított Hungarovox Kiadó és Oktatási Stúdió vezetője.

Egy 1953-ban született tollforgató férfiú gondolt egyet, s tucatnyi novelláját rántotta össze új kötetében. Szépen haladva a fenséges és zord időben (s a történelemben) az írások kora: 1956, az ötvenes évek vége, a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas esztendőik, majd a rendszerváltoztatás utáni időszak következik, a tegnapi máig. Élvezetes olvasmányok, kordokumentumok, lírai helyzetjelentések, a vergődő ember reménye vagy szomorúsága? Fekete emberek a fekete emberek? Döntse el az Olvasó!

